

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2017

Bc. Barbora Vičarová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bc. Barbora Vičarová

**Mediální obraz českého výtvarného umění
v denním tisku**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Barbora Vičarová**

Vedoucí práce: **Mgr. Zbyněk Vlasák**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

VIČAROVÁ, Barbora. *Mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku*. Praha, 2017. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Zbyněk Vlasák.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „Mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku“ se zabývá českým výtvarným uměním a jeho obrazem v českých periodických, konkrétně v Právu, Mladé Frontě DNES a v Lidových novinách, a to v průběhu celého roku 2016. Hlavním cílem práce je zmapovat všechny články, které se týkají tématu českého výtvarného umění, vytvořit přehled jejich zaměření, obsahu či formy a porovnat jejich výskyt mezi jednotlivými periodiky. Práce odpoví, o jakých tématech a umělcích se v roce 2016 nejvíce psalo, v jakém kontextu a s jakým hodnotovým vyzněním. Časový rozptyl byl zvolen tak, aby byla práce co nejvíce aktuální a popisovala věrohodně současný stav. V teoretické části je nastíněna stručná porevoluční historie české výtvarné scény a její soudobé tendence a je shrnuto dění v roce 2016 na aukčním trhu, v rámci institucí, udělovaných cen a dalších událostí. V praktické části jsou pak zkoumána zdrojová data z jednotlivých periodik. Metodou pro výzkum byla zvolena kvantitativní obsahová analýza, s jejíž pomocí byl analyzován výskyt jednotlivých článků, jejich časové rozmístění, rozsah, hlavní témata a kontext. Výsledky analýzy byly následně konfrontovány s odpověďmi několika novinářů, kteří se v současné době věnují psaní o českém výtvarném umění. Z práce vyplývá, že mezi jednotlivými periodiky není přílišný rozdíl v přístupech, výtvarnému umění se věnuje několik novinářů, kteří si drží svůj specifický styl, a to spíše v menším rozsahu. Tématy jsou nejčastěji výstavy, aukce nebo osoby umělců, novinářskou formou pak hlavně recenze nebo články.

Abstract

The bachelor thesis entitled „Media image of Czech fine arts in daily newspapers“ covers the issue of Czech visual arts in Czech periodicals, namely in *Právo*, *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny*, throughout the year 2016. The main aim of the work is to map all the articles about Czech visual arts, to create an overview of their focus, content or form and to compare their occurrence among individual periodicals. The work will answer about what topics and artists was written mostly in 2016, in what context and with what value. Time scatter was chosen to make the work as current as possible and to describe the current state of affairs. In the theoretical part, the brief post-revolutionary history of the Czech art scene and its current tendencies are outlined and the events in 2016 are summarized in the auction market, within institutions, prizes and other events. In the practical part, the source data from individual periodicals are examined. The quantitative content analysis has been selected for the research, which analyzed the occurrence of individual articles, their timing, extent, main themes and context. The results of the analysis were subsequently confronted with the answers of several journalists who are currently engaged in writing about Czech fine arts. The work shows that there is not a big difference in the attitudes between the periodicals, the fine art is devoted to several journalists who hold their specific style, and to a lesser extent. Themes are most often exhibitions, auctions or artists' works and journalistic form is mainly reviews or articles.

Klíčová slova

České výtvarné umění, Kultura, Mediální obraz, Kvantitativní obsahová analýza, *Právo*, *Mladá fronta DNES*, *Lidové noviny*

Keywords

Czech Fine arts, Culture, Media image, Quantitative Content Analysis, *Právo*, *Mladá fronta DNES*, *Lidové noviny*

Rozsah práce: 93 281 znaků, tj. 52 normostran

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 3. 2017

Barbora Vičarová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce, panu Mgr. Zbyňku Vlasákovi, za jeho velmi vstřícné jednání, cenné rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Ráda bych také poděkovala všem novinářům, kteří byli ochotni poskytnout rozhovor pro účely této práce.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Vičarová Barbora

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2014

E-mail diplomantky/diplomanta:
barbora.vicarova@gmail.com

Studijní obor/forma studia:
Mediální studia – bakalář (kombinované)

Předpokládaný název práce v češtině:

Mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku

Předpokládaný název práce v angličtině:

Media image of Czech fine arts in daily newspapers

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2016/2017

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Tématem bakalářské práce je mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku na příkladu tří konkrétních periodik v daném roce. Práce si klade za cíl zmapovat všechny články týkající se českého výtvarného umění a následně vytvořit jejich souhrn, kdy kvantitativně i kvalitativně rozřadí, jaký prostor je českému výtvarnému umění v periodikách věnován, o jakých tématech či umělcích se nejvíce píše a v jakém kontextu. Zkoumanou jednotkou jsou tři české tituly denního tisku: Lidové noviny, MF Dnes a Právo. Zkoumaným obdobím je rok 2016, a to z toho důvodu, aby byly výsledky analýzy co nejaktuálnější a popisovaly současný stav co nejvěrohodněji. V teoretické části bude kromě metodologie stručně vymezena historie a charakteristika jednotlivých zkoumaných médií, porevoluční historie kulturních rubrik českých deníků a některé osoby současných novinářů, kteří se výtvarnému umění v médiích dlouhodobě věnují. Bude taktéž popsána aktuální česká výtvarná scéna, její porevoluční vývoj, nejvýraznější umělci roku 2016 a instituce na poli českého výtvarného umění.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

ÚVOD

TEORETICKÁ ČÁST

1/ ČESKÉ VÝTVARNÉ UMĚNÍ

1.1/ STRUČNÁ HISTORIE POREVOLUČNÍHO VÝVOJE ČESKÉ VÝTVARNÉ SCÉNY

1.2/ SOUČASNÉ ČESKÉ VÝTVARNÉ UMĚNÍ A JEHO TENDENCE

1.3/ NEJVÝRAZNĚJŠÍ SOUČASNÍ UMĚLCI ROKU 2016

1.4/ INSTITUCE NA POLI ČESKÉHO VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

2/ MÉDIA A VÝTVARNÉ UMĚNÍ

2.1/ POREVOLUČNÍ HISTORIE KULTURNÍCH RUBRIK ČESKÝCH DENÍKŮ

2.2/ SOUČASNÍ NOVINÁŘI VĚNUJÍCÍ SE VÝTVARNÉMU UMĚNÍ

3/ HISTORIE A CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÝCH PERIODIK

3.1/ LIDOVÉ NOVINY

3.2/ MLADÁ FRONTA DNES

3.3/ PRÁVO

PRAKTICKÁ ČÁST

4/ METODOLOGIE

5/ KVANTITATIVNÍ ANALÝZA

6/ KVALITATIVNÍ ANALÝZA

7/ INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

ZÁVĚR

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Lidové noviny, Mladá fronta DNES, Právo. Leden až prosinec 2016

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Kombinovaná kvantitativní a kvalitativní obsahová analýza všech článků týkajících se českého výtvarného umění ve zkoumaných periodikách v daném roce.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BARTLOVÁ, M. (ed.). *Dějiny umění v české společnosti: otázky, problémy, výzvy*. Praha: Argo, 2004. ISBN 978-80-7203-624-0

Sborník příspěvků přednesených v roce 2003 na Prvním sjezdu českých historiků umění. Příspěvky se zaměřují nad samotným smyslem oboru, řeší vývoj českého umění v porevolučním svobodném prostředí a řeší také české umění ve vztahu k zahraničí.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

Významná oborová publikace, která zkoumá dějinný vývoj českých médií v historickém kontextu. V poslední části knihy je popsán i nedávný vývoj médií ve svobodném prostředí a jejich současný stav.

BREGANTOVÁ, P., ŠVÁCHA, R., PLATOVSKÁ, M.: *Dějiny českého výtvarného umění VI. 1958–2000*. Praha: Academia, 2007, 2 sv. (s. 5371140). ISBN 978-80-200-1487-x1

Šestý díl rozsáhlé edice mapující dějiny českého výtvarného umění, která se soustředí na období od roku 1958, lze v ní tedy dohledat většinu současných autorů, kteří jsou významní na soudobé výtvarné scéně. Taktéž popisuje porevoluční změny a současnou situaci v českém prostředí.

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie. ISBN 978-80-7419-161-9.

Metodologická příručka, která se zabývá zejména metodou obsahové textové analýzy. Pokrývá tři základní způsoby textové analýzy: obsahovou, diskurzivní a narativní, je tedy užitečná právě jako pomůcka k sociálněvědní analýze textů.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

Další z metodologických učebnic, která se soustředí na kvalitativní výzkum. Zaměřuje se na metody sběru dat, jejich vyhodnocování a také jejich správnou interpretaci.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

Kniha významná zejména pro studenty právě mediálních studií, která popisuje dějiny českých médií ve 20. století. Zaměřuje se nejen na dějiny československé, ale také na vývoj po roce 1989 a proměnu médií po tomto významném datu.

***Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2009. ISBN 978-80-7010-615-0.**

Katalog doprovázený texty kolektivu autorů vyšel jako knižní dokumentace dlouhodobé expozice, která byla v letech 2010–2015 k vidění v Domě U Zlatého prstenu. Představuje širokou škálu od začínajících umělců přes výrazné osobnosti české výtvarné scény 20. století až po nové české trendy 21. století.

SCHULZ, W., SCHERER, H., HAGEN, L., REIFOVÁ, I., KONČELÍK, J.: *Analýza obsahu mediálního sdělení*. Praha: Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2004. ISBN 80-246-0827-8.

Kniha pojednávající o analýze obsahů sdělení, komunikovaných v masových médiích. Kniha byla vypracována v rámci společného projektu s FSV UK a ukazuje způsoby, jak analyzovat mediální texty a zpravodajská sdělení.

VERNER, P.: *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. ISBN 978-80-7452-007-5.

Vysokoškolská učebnice, která se zaměřuje na trendy ve vývoji českých médií po roce 1989. Tato publikace může pomoci právě v mapování porevoluční historie médií a při popisu současného stavu.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

KUBEČKOVÁ, Pavla. *Analýza kulturního zpravodajství ČT 24*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2009. 87 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alice Tejkalová.

KUŠIAKOVÁ, Anna. *Mediální obraz Davida Černého a jeho tvorby v českém tisku*. Praha, 2015. 109 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Sládková.

LEBEDOVÁ, Veronika. *Mediální obraz pražských soukromých galerií v deníku Mladá fronta, resp. Mladá fronta Dnes v letech 1990–1992*. Praha, 2015. 91 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Sládková.

SVOBODOVÁ, Marcela. *Analýza současné výtvarné kritiky ve vybraných tištěných médiích*. Brno, 2015. 94 s. Diplomová práce (Mgr.) Masarykova univerzita, Filosofická fakulta. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Ladislav Kesner, Ph. D.

Datum / Podpis studenta/ky

9. 5. 2016

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
TEORETICKÁ ČÁST	4
1. ČESKÉ VÝTVARNÉ UMĚNÍ	4
1.1 STRUČNÁ HISTORIE POREVOLUČNÍHO VÝVOJE ČESKÉ VÝTVARNÉ SCÉNY	4
1.2 SOUČASNÉ ČESKÉ VÝTVARNÉ UMĚNÍ A JEHO TENDENCE	6
1.3 NEJVÝRAZNĚJŠÍ SOUČASNÍ UMĚLCI ROKU 2016	9
1.3.1 <i>Trh s výtvarným uměním v roce 2016</i>	9
1.3.2 <i>Mediální kauzy ve výtvarném umění v roce 2016</i>	12
1.3.3 <i>Nejvýznamnější výstavy roku 2016</i>	14
2. MÉDIA A VÝTVARNÉ UMĚNÍ	16
3. HISTORIE A CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÝCH PERIODIK	18
3.1 LIDOVÉ NOVINY	18
3.2 MLADÁ FRONTA DNES	19
3.3 PRÁVO	21
PRAKTICKÁ ČÁST	23
4. METODOLOGIE	23
4.1 CÍL PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	23
4.2 VYMEZENÍ ZDROJŮ	24
4.3 METODOLOGIE	25
5. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA	28
5.1 ZÁKLADNÍ STATISTICKÁ DATA A ČASOVÉ ROZLOŽENÍ ČLÁNKŮ	28
5.2 ROZSAH ČLÁNKŮ	30
5.3 FORMA ČLÁNKŮ	31
5.3.1 <i>Obrazový doprovod článku</i>	31
5.3.2 <i>Rozdělení v rámci rubrik</i>	32
5.3.3 <i>Titulní strana</i>	33
5.3.4 <i>Publicistický styl článků</i>	33
5.3.5 <i>Hodnotové vyznění článků</i>	34
5.4 TEMATICKÁ SKLADBA ČLÁNKŮ	34
5.4.1 <i>Umělci</i>	34
5.4.2 <i>Instituce</i>	35
5.4.3 <i>Téma</i>	36
5.5 SOUČASNÍ NOVINÁŘI VĚNUJÍCÍ SE VÝTVARNÉMU UMĚNÍ	37
6. ROZHOVORY S NOVINÁŘI	38
7. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	42
ZÁVĚR	44
SUMMARY	45
ZDROJE	46

Úvod

„Umění, to skutečné a veliké umění, má závratnější účín než nejostřejší realita.“

Jan Bauch (1896–1995)

Výtvarné umění provází lidstvo již od nepaměti, jednotlivé styly malby, používané barvy, způsob znázornění – to vše se mísí a promítá do architektury, designu nebo módy a následně utváří, jak svět kolem nás vypadá a jak lidé vnímají krásu či ošklivost, vkus nebo kýč. A protože výtvarné umění a jeho chápání je pro lidstvo stejně důležité jako dění politické, ekonomické či sportovní, rozhodla jsem se ve své bakalářské práci prozkoumat, kolik prostoru je mu v dnešních periodících určeno.

Bakalářská práce s názvem „Mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku“ si klade za cíl zmapovat články týkající se českého výtvarného umění, a to na příkladu tří zvolených periodik, kterými jsou Lidové noviny, Mladá fronta DNES a Právo. Sledovanou časovou jednotkou je celý rok 2016 z toho důvodu, aby byla práce co nejaktuálnější a výstižně popisovala současný stav. V teoretické části se práce stručně zabývá moderními dějinami výtvarného umění v Čechách a popisuje zejména porevoluční tendence a aktuální uměleckou scénu. Následně se věnuje také analyzovaným deníkům a jejich vývoji. Velký důraz je v teoretické části kladen na rok 2016, který je následně podroben zkoumání v části praktické, a proto tato část předkládá shrnutí dění roku 2016 na aukčním trhu, přináší výsledky udílených ocenění a žebříčků daného roku a mapuje nejvýraznější výstavy a události roku.

Praktická část práce je zaměřena na kvantitativní obsahovou analýzu a předkládá statisticky změřitelná data o výskytu jednotlivých článků, jejich autorech či odlišnostech mezi jednotlivými periodiky. Práce zkoumá, o jakých umělcích, institucích či událostech se v roce 2016 nejvíce psalo. Výsledky práce jsou následně konfrontovány s názory současných žurnalistů, věnujících se ve zkoumaných periodících psaní o výtvarném umění, a přináší prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů jejich osobní postřehy z daného prostředí a jejich názory na současný stav. Přínosem práce by měl být tedy komplexní pohled na současný mediální obraz českého výtvarného umění v českých médiích a zároveň jakási mapa osob, míst a událostí, které hýbají se současnou uměleckou scénou.

V práci došlo k mírnému odchýlení od tezí, kdy bylo vynecháno použití kvalitativní obsahové analýzy zkoumaných periodik. Praktickou část jsem se rozhodla

z důvodu větší přehlednost zaměřit pouze na analýzu kvantitativní, která na základě číselných dat jasně odpovídá na výzkumné otázky, a kvalitativní hledisko pak bylo do práce vneseno prostřednictvím rozhovorů s novináři. Tím byla zároveň pokryta podkapitola o současných novinářích, věnujících se výtvarnému umění, která byla v tezích uvedena jako součást teoretické části. V teoretické části práce pak byla z rozsahových důvodů vynechána podkapitola o institucích na poli výtvarného umění a podkapitola o porevoluční historii kulturních rubrik byla zahrnuta do obecnější kapitoly Média a výtvarné umění.

Pro zpracovávání daného tématu jsem se rozhodla z několika důvodů. Výtvarné umění jako takové je mi velmi blízké již od útlého věku a díky studiu dvou vysokých škol jsem se rozhodla v této bakalářské práci oba obory zkombinovat a zaměřit se na výtvarné umění z pohledu médií a žurnalistiky. Zároveň jsem díky svým profesním zkušenostem měla možnost nahlédnout do prostředí galerií či aukčních síní, a mohu tak nabyté znalosti z oboru upotřebit. Touto bakalářskou prací mám možnost rozšířit svůj dlouhodobý zájem o dané téma a pokračuji tak ve zkoumání, které jsem započala již na Vysoké škole ekonomické v Praze, kde jsem v roce 2015 obhájila bakalářskou práci s tématem „Analýza pojetí a marketingu stálých expozic v galeriích výtvarného umění v Čechách“ a kde ve studiu stále pokračuji na magisterském stupni.

TEORETICKÁ ČÁST

1. České výtvarné umění

Jelikož se tato bakalářská práce zabývá mediálním obrazem českého výtvarného umění v denním tisku, je nutné nejprve stručně shrnout historii a současný stav české výtvarné a umělecké scény. K tématu českého výtvarného umění, jeho vývoje a historie vyšlo na poli české odborné literatury mnoho knih a encyklopedií, a není proto cílem práce tuto historii opakovat. Následující kapitola se tak bude věnovat zejména současné umělecké scéně a posledním generacím umělců, jejichž životy a umělecké pozadí nejsou v literatuře příliš zmapovány. Shrnutí bude stručná porevoluční historie a vývoj, pokusím se taktéž nastínit dnešní výtvarné tendence a budoucí vývoj a na základě aukčních výsledků, aktuálních žebříčků¹ a udělených ocenění bude zmapováno několik nejvýraznějších osobností výtvarného umění roku 2016.

Vzhledem k tomu, že takto aktuální informace nejsou podloženy téměř žádnou literaturou, bude tato část práce vycházet zejména z odborných periodik věnujících se výtvarnému umění v České republice a z kulturních webových portálů, které poskytují vhled do aktuálního dění na výtvarné scéně. Pro zjednodušení se bude následující kapitola zabývat, kromě jednotlivých osobností a uskupení působících na české výtvarné scéně, také obecnými tendencemi a trendy, které české umění v mnohém následuje.

1.1 Stručná historie porevolučního vývoje české výtvarné scény

Porevoluční česká výtvarná scéna v mnohém navazuje na modernu 19. a 20. století v českém výtvarném umění. Tak jako je tomu všude ve světě, i v českém prostředí následovala porevoluční umělecká scéna zahraniční tendence a inspirovala se okolním děním, zejména pak novými technologiemi a politickými otázkami. Sametová revoluce přinesla do umění velké uvolnění: svoboda projevu, konec cenzury nebo otevření hranic

¹ V českém prostředí zejména J&T Art Index, který od roku 2014 přináší žebříček 100 nejvýznamnějších českých umělců narozených po roce 1950. J&T Banka ho připravuje ve spolupráci s portálem Art+, kde index umělců měří dle jejich účasti na zahraničních výstavách a bienále, dle výtvarných ocenění, dle zastoupení jejich děl v galeriích a mnoha dalších kritérií. Dostupné viz: <http://www.jtbankartindex.com>

rozšířily umělcům možnosti tvorby, a začalo tak vznikat mnoho kontroverzních děl. Umělci si mohli dovolit být stále odvážnější, a to jak na plátně, tak ve veřejném prostoru.

Snaha o větší svobodu a uměleckou angažovanost sahá již na přelom 70. a 80. let s novou postmoderní generací umělců. „*České umění se v této době probouzelo z normalizačního šoku a začalo hledat nové způsoby fungování v rámci sešněrovaných podmínek totalitního režimu. Na počátku osmdesátých let se rozvíjí aktivita neoficiální scény a objevuje se stále více neoficiálních a polooficiálních výstav v soukromých bytech, okrajových kulturních institucích nebo volně v rámci nejrůznějších sympózií.*“² Mezi jména spjatá s tímto uvolňováním patří protagonisté neoficiálních výstav s názvem Konfrontace jako např.: Vladimír Skrepl, Jiří David, Kurt Gebauer, Michael Rittstein, Otto Placht, Jaroslav Róna a mnoho dalších. „*Bylo naprosto přirozené, že tato energií nabitá generace začala vytvářet protipól generacím starším. (...) Na rozdíl od mladé generace, která se od minulosti distancovala a orientovala se na přítomnost, hlavně tu západní, starší generace stavěla na minulosti a pokoušela se o vyrovnávání se s nespravedlností a deformovaností totalitní reality.*“³ Porevoluční umění tak v mnohém navazuje na tvorbu z let předchozích, která byla kvůli režimu neoficiální a až po roce 1989 se umělci začali dostávat do širšího povědomí veřejnosti a měli možnost vystavovat.

Výše popsané umělecké tendence uplatňující se těsně po roce 1989 se však v dalším desetiletí začaly proměňovat. Podle Karla Císaře „*základní odlišnost mezi současným uměním a uměním devadesátých let 20. století je třeba hledat v jejich vztahu k minulosti. Zatímco umělci devadesátých let odmítali minulost a obraceli se k soudobým tendencím v zahraničí, současní čeští umělci ve svých dílech stále častěji podrobují vlastní kulturní paměť kritické reflexi.*“⁴ Po roce 2000 už je politické umění na české výtvarné scéně přítomné a získává také největší pozornost médií a veřejnosti. „*Pracuje zde několik skupin a řada umělkyně a umělců, pro něž se hlavní náplní jejich tvorby stala témata spojená s palčivými otázkami veřejného života. Jsou to na jedné straně projekty aktivisticky bojující za práva sociálních minorit a alternativních*

² MORGANOVÁ, Pavlína. *České výtvarné umění v období transformace. Vztahy umění a „angažovanosti“*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny 9*. Praha: AVU, 2010. 95 s. ISSN 1802-8917, s. 61.

³ Tamtéž, s.63–65.

⁴ CÍSAŘ, Karel. *Archivy současného umění*. In: BABOROVSKÁ, Sandra a Karel SRP. *Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti*. Vyd. 1. Praha: GHMP a Arbor Vitae, 2009. 219 s. ISBN 978-80-7010-615-0, s. 8.

*životních postojů, ale i díla dotýkající se všeobecných společenských a politických otázek naší minulosti i přítomnosti na straně druhé. Specifické jsou pak projekty, které se zabývají samotným postavením umění ve společnosti, institucionální mocí a jejími nástroji, ať už vně či uvnitř světa umění.*⁵

V esejích zabývajících se popisem dějin umění se mnohdy spekuluje o prolínání výtvarného umění s ostatními obrazovými vjemy v podobě reklam, grafitti a prostorových intervencí. „*Žijeme ve světě ponořeném do zobrazení, kde umělecká díla jsou konzumována jako nepatrná součást všeobjímající obrazové tapety. Vnímání umění je stále více formováno logikou prostředí, kde nejcennější komoditou je omezená kapacita lidské pozornosti.*“⁶ S tím souvisí také vysoká míra komercializace umění. Před rokem 1989 bylo s uměním možno obchodovat pouze přes Český fond výtvarného umění, který však plně podléhal kontrole státu a alternativní umělci si tak zažili postup, že kvalitní umění lze dělat pouze v okruhu přátel a nelze ho dělat pro širokou veřejnost za státní peníze. V druhé polovině 90. let se pak umění začalo stávat zbožím skrze rozvoj soukromých uměleckých galerií a aukčních síní.⁷

1.2 Současné české výtvarné umění a jeho tendence

Jelikož neuplynulo mnoho času od roku 1989, jsou výtvarné tendence současných umělců v mnohém shodné s tendencemi popsanými v kapitole výše. Mnoho umělců má již svůj specifický styl malby a témata, kterých se drží po dobu celé své tvorby, mnohdy se do umění promítají také současné politické a sociální otázky, jako jsou uprchlická krize, otázky identity a genderu (a v ženském umění pak mnohdy také feminismu), politická situace ve státě atd.

Na současné české scéně se pohybuje mnoho autorů a je obtížné jejich tvorbu nějakým způsobem zařadit do pomyslných kategorií nebo uměleckých stylů, jak jsme tomu zvyklí u dějin výtvarného umění staršího data. „*Podíváme-li se na současnou*

⁵ MORGANOVÁ, Pavlína. *České výtvarné umění v období transformace. Vztahy umění a „angažovanosti“*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny 9*. Praha: AVU, 2010. 95 s. ISSN 1802-8917, s. 59.

⁶ KESNER, Ladislav ml. *Kritická teorie, „vědecké“ dějiny umění a prožitek uměleckého díla*. In: BARTLOVÁ, Milena a kol. *Dějiny umění v české společnosti: otázky, problémy, výzvy (Příspěvky přednesené na Prvním sjezdu českých historiků umění)*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004. 273 s. ISBN 80-7203-624-6, s. 22.

⁷ Srov. MORGANOVÁ, Pavlína. *České výtvarné umění v období transformace. Vztahy umění a „angažovanosti“*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny 9*. Praha: AVU, 2010. 95 s. ISSN 1802-8917, s. 73.

českou uměleckou scénu, zjistíme, že jednotlivé malířské projevy jsou zde natolik solitérní a vzájemně heterogenní, že společně zdánlivě netvoří žádný koherentní celek.“⁸

I přes tento fakt se pokusím přehledně zrekapitulovat nejvýznamnější jména české výtvarné scény (ačkoliv nelze obsáhnout úplně všechny), kritériem kategorizace však nebude výtvarný styl či téma tvorby, ale věk umělců.⁹

Z nejstarší generace žijících a stále tvořících či nedávno zesnulých výtvarných umělců, patří k nejvýznamnějším jménům např.:

- Milan Grygar (*1926), průkopník propojení obrazu a zvuku.
- Karel Malich (*1924), průkopník geometrické abstrakce a konstruktivismu, dodnes tvoří zejména barevné pastely, často se objevuje na aukcích.
- Zdeněk Sýkora (1920–2011), zřejmě první český umělec, který používal ve své tvorbě počítač a moderní technologie, tvořil barevné i černobílé geometrické linie a struktury, často se objevuje na aukcích.
- Adriena Šimotová (1926–2014), jemná akvarelová malba, později kresba na velkoformátové papíry a technika jejich mačkání, vrstvení a prořezávání.
- Jitka (*1922) a Květa Válová (1922–1998), sestry-dvojčata, studovaly u E. Filly, věnovaly se hlavně figurativní malbě, kresbě a grafice, jemná barevnost.

Mezi další neméně významné umělce narozené v tomto období lze zařadit např. tyto: Hugo Demartini (1931–2010), Stanislav Kolíbal (*1925), Jan Kotík (1916–2002), Olbram Zoubek (*1926) a další.

Generace umělců narozených kolem 2. světové války není v současnosti příliš aktivní a zástupců je tak podstatně méně. Jmenovat lze např. tyto:

- Milan Knížák (*1940), také hudebník a performer, bývalý rektor na AVU a bývalý ředitel Národní galerie, poměrně kontroverzní osoba české scény.
- Jiří Načeradský (1939–2014), profesor AVU, velmi specifická figurální malba, mnohdy s erotickým podtextem, zastoupen v zahraničních sbírkách.
- Michael Rittstein (*1949), profesor AVU, velmi barevná a expresivní malba.

⁸ VAŇOUS, Petr. *Daň z přidané hodnoty*. In: BABOROVSKÁ, Sandra a Karel SRP. Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti. Vyd. 1. Praha: GHMP a Arbor Vitae, 2009. 219 s. ISBN 978-80-7010-615-0, s. 23.

⁹ Při výběru jednotlivých jmen autorů vycházím z velké většiny z kurátorského výběru dvojice Baborovské a Srpa v rámci velké dlouhodobé mapující výstavy Po sametu, která byla zahájena 17. 11. 2009 v GHMP v Domě U Zlatého prstenu. Srov. BABOROVSKÁ, Sandra a Karel SRP. Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti. Vyd. 1. Praha: GHMP a Arbor Vitae, 2009. 219 s. ISBN 978-80-7010-615-0. a také z žebříčku J&T Art Index 2016 (dostupné na: https://www.jtbank.cz/file/28973/art_index_2016_v3_nahled.pdf)

Z **generace umělců narozených kolem roku 1960** patří k nejvíce tvořícím např. jména jako:

- David Černý (*1967), kontroverzní umělec, často vtípně a recesisticky reaguje na aktuální dění a politickou situaci, mnoho intervencí ve veřejném prostoru.
- Jiří David (*1956), profesor AVU, člen skupiny Tvrdohlaví, využívá různá média, také fotograf, řeší často společenské a politické otázky.
- Jiří Kovanda (*1953), konceptuální umělec a performer, zastoupen v zahraničních galeriích, na 1. místě žebříčku českých umělců dle J&T Art Index.
- Petr Nikl (*1960), člen skupiny Tvrdohlaví, také hudebník, ilustrátor, performer, vydává knihy pohádek, v roce 1995 získal Cenu Jindřicha Chalupického.
- Jiří Petrbok (*1962), profesor AVU, velmi barevná a expresivní tvorba.
- Vladimír Skrepl (*1955), profesor AVU, barevná expresivní tvorba, objekty.

Mezi další významná jména patří: Stanislav Diviš (*1953), Vladimír Kokolia (*1956), Jaroslav Róna (*1957), Jiří Surůvka (*1961) a další.

Generace umělců narozených kolem roku 1980 patří mezi nejaktivnější v současné době, jmenujme zde např.:

- David Böhm (*1982) a Jiří Franta (*1978), autorská dvojice s typickým ilustrativním rukopisem podobným komiksu, často vystavují ve veřejném prostoru.
- Josef Bolf (*1971), tmavá, často depresivní až hororová malba, náměty lidských charakterů, psychiky, dětí apod., objevuje se v aukcích.
- Krištof Kintera (*1973), kromě malby také objekty, instalace a performance, díla mají často vtíp nebo provokují, poměrně vysoko ceněn na aukcích.
- Eva Kořátková (*1982), v roce 2007 získala Cenu Jindřicha Chalupického, řeší každodennost, tělesnost a psychiku člověka, používá různá média.
- Jakub Špaňhel (*1976), expresivní temná velkoformátová malba, série vyobrazující benzínky, lustry, chrámy apod., velmi často v aukcích.
- Lubomír Typlt (*1975), specifická barevnost, figurální náměty mladých chlapců a dívek, objekty (série konví apod.), textař, často se objevuje v aukcích.

Mezi další významná jména lze zařadit tyto: Zbyněk Baladrán (*1973), Jan Gemrot (*1983), Jakub Hošek (*1979), Martin Krajc (*1984), Dominik Lang (*1980), Ján Mančuška (*1972), Julius Reichel (*1981), Milan Salák (*1973), Jan Šerých (*1972), Jan Vytiska (*1985) a další.

Mladší už je pak jen generace umělců v současné chvíli studující na uměleckých školách, kterou prověří až čas. Prostor je mladým umělcům poskytován nejčastěji díky zahraničním stážím, díky umístění v některém z prestižních žebříčků, či zisku ocenění, které každoročně umělecká scéna uděluje (např.: Cena Jindřicha Chaloupeckého, Cena kritiky za mladou malbu) nebo pokud mají možnost vystavovat v galerii vedle již známějších výtvarníků, a dostanou se tak do povědomí publika.

1.3 Nejvýraznější současní umělci roku 2016

V odborných médiích a na webových portálech, které se věnují dění na české výtvarné scéně, se jednotlivá jména umělců objevují v různých souvislostech – může to být prostřednictvím rozhovoru nebo pozvánky na výstavu, v souvislosti s nějakou kauzou či událostí a často bývají autoři zmiňováni také při příležitosti aukcí, kdy jsou jejich díla obchodována za rekordní sumu či za zajímavých okolností. V následujících podkapitolách bude tedy zmapováno dění na výtvarné scéně v roce 2016 z pohledu aukčního trhu, dále z pohledu nejzajímavějších kauz a událostí a budou připomenuty také nejzajímavější výstavní projekty roku 2016, o kterých se mluvilo v odborných médiích.

1.3.1 Trh s výtvarným uměním v roce 2016

Rok 2016 byl pro trh s výtvarným uměním zásadním rokem. Mnoho autorů dosáhlo na svůj autorský rekord a celý trh s výtvarným uměním meziročně významně stoupal. Podle Roberta Mečkovského, jednoho z autorů ročenky Art+, která každoročně mapuje vývoj na trhu s uměním, byl rok 2016 nejúspěšnější v novodobé historii, objevilo se na něm mnoho unikátních děl a poprvé od 90. let přesáhl objem trhu 1 miliardu Kč.¹⁰

Kategorie aukcí výtvarného umění je pro média dlouhodobě velmi zajímavá, a často tak dostane prostor informace o autorských rekordech nebo o významných prodeích českých výtvarných umělců na aukcích doma i v zahraničí. Informace o ekonomické situaci a aukčních výsledcích všech aukčních síní na území České republiky dlouhodobě mapuje ve své placené databázi portál Artplus.cz, jednou ročně pak jejich shrnutí a komentář k vývoji trhu vychází ve výše zmíněné ročence

¹⁰ Úspěšný rok na trhu s uměním: Za kvalitní díla Kupky, Kokoschky či Šímy sběratelé hodně utráceli. iHned.cz [zpravodajský portál]. 21.2.2017 [citováno dne 2-4-2017]. Dostupné z [www: <http://art.ihned.cz/c1-65632560-trh-s-umenim-rocenka-artplus>](http://art.ihned.cz/c1-65632560-trh-s-umenim-rocenka-artplus).

Art+. Proto také tato kapitola ve velké míře vychází z údajů shromažďovaných tímto serverem.¹¹

Nejvýraznější nárůst v roce 2016 zaznamenala kategorie moderny, do které lze zařadit autory na aukčním trhu nejvíce žádané, jako jsou například Josef Čapek, Emil Filla, Václav Špála, František Kupka a další. Z této kategorie se v roce 2016 prodalo 359 významných děl¹², přičemž mnoho autorů překonalo svůj autorský rekord, a tím si získalo svůj prostor také v médiích. Nejdražším dílem českých aukcí roku 2016 se stal obraz Františka Kupky s názvem *Serie C I*, který se prodal na konci roku 2016 za rekordních 62 milionů korun (vč. aukční provize).¹³ Obraz byl vydražen ve velmi sledované aukci aukčního domu Adolf Loos Apartment and Gallery, která byla dokonce živě streamována na portálu iDnes.cz. Mezi další rekordní české autory roku 2016 patří Josef Šíma s plátnem *Ateliér*, které se prodalo za téměř 29 milionů korun (vč. aukční provize); Antonín Slaviček a jeho obraz *Na lavičce*, který byl prodán za 18 milionů korun (vč. aukční provize), Josef Čapek s olejem *V červnu (Kraj)* za 17,5 milionů korun (vč. aukční provize), Jan Zrzavý a jeho *Fantastická krajina* za téměř 14,5 milionů korun (vč. aukční provize) nebo Emil Filla s obrazem *Čtenářka Lidových novin*, který byl vydražen za 14,1 milionů korun (vč. aukční provize).¹⁴

Kategorie moderny je u současných kupců velmi oblíbená a na aukcích má česká moderna obecně velké zastoupení a nejvyšší částky kupci utrácejí právě za díla z tohoto období. Co se týče umění současného, nejmladší a střední generace umělců zaznamenala velmi mírný pokles, nejstarší současní umělci naopak zaznamenali jemný nárůst oproti roku 2015.¹⁵

V počtu položek aukcím vévodí generace nejstarší, tedy současní autoři narození v letech 1940–1960. V roce 2016 bylo v této kategorii prodáno 535 položek, počet neprodaných byl však dvojnásobný a to 1021 kusů. Průměrná cena je zde nejnižší ze současných umělců, tj. 36 000 Kč, což však může být způsobeno právě kvantitou

¹¹ Srov. *Metrika Artplus.cz* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/metrika/>>.

¹² Tamtéž.

¹³ SKŘIVÁNEK, Jan. *Nejdražší obraz českých aukcí*. Art+ [internetový magazín]. 15.12.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/nejdrazsi-obraz-ceskych-aukci>>.

¹⁴ SKŘIVÁNEK, Jan. *Nejdražší obrazy rekordního roku*. Art+ [internetový magazín]. 30.12.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/nejdrazsi-obrazy-rekordniho-roku>>.

¹⁵ *Metrika Artplus.cz* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/metrika/>>.

obchodovaných děl.¹⁶ Nejdražším dílem této generace se stal obraz Jana Mertvy *Vyvržená insignie*, který byl v listopadu 2016 prodán za 1,1 milionu korun (vč. aukční provize), a Merta se tak stal prvním autorem své generace, jehož dílo překročilo na aukci hranici 1 milionu Kč.¹⁷ Mezi další významné prodeje patřilo dílo Zory Ságlové, která se na trhu objevuje poměrně zřídka, její akryl 2209 králíků se z vyvolávací ceny 40 000 Kč vyšplhal na rekordních 641 000 Kč (vč. aukční provize).¹⁸ Mezi další autory, jejichž díla dosáhla významných částek, patří např.: Magdalena Jetelová s dílem *Bez názvu (Oči)* za 470 000 Kč (bez aukční provize) nebo Josef Vyleťal a jeho *Tanec smrti* za 420 000 Kč (bez aukční provize).¹⁹

Ve střední generaci, tedy mezi umělci narozenými v letech 1960–1980, se prodalo 270 kusů umění, opět však převažují neprodané položky, kterých bylo 442 kusů. Průměrná cena byla 37 000 Kč. Mezi autory, jejichž díla na aukci překročila částku 100 000 Kč, patřili například Ivan Exner s obrazem *Padlé stromy* za 360 000 Kč (bez aukční provize), Petr Nikl s olejem *V trávě* za 180 000 Kč (bez aukční provize), Lubomír Typlt a jeho *Vysoká frekvence* za 120 000 Kč (bez aukční provize), Jakub Špaňhel s díly *Cesta* nebo *Křišťálový lustr*, které se oba shodně prodaly za 110 000 Kč (bez aukční provize), nebo Krištof Kintera, jehož obraz *Bez názvu* byl vydražen za 100 000 Kč (bez aukční provize).²⁰

Nejmladší generace současných umělců, tedy umělci narození po roce 1980, se na aukčním trhu začínají teprve prosazovat. V roce 2016 se prodalo 20 obrazů za průměrnou cenu 40 000 Kč, převažovaly však neprodané položky, kterých bylo 66 kusů. Technikou převažovala malba, ze jmen prodaných autorů v roce 2016 lze zmínit například Martina Krajce s obrazem *Boy with an orange bubble*, který se vydražil za 280 000 Kč (bez aukční provize), Adama Štecha s dílem *Králík* za 90 000 Kč (bez aukční provize), Davida Hanvalda s dílem *Okno* vydraženým

¹⁶ *Metrika Artplus.cz* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/metrika/>>.

¹⁷ SKŘIVÁNEK, Jan. *Top 10 Merta: Nejdražší obrazy Jana Mertvy*. Artplus.cz [internetový magazín]. 12.1.2017 [citováno dne 1-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/top-10-merta>>.

¹⁸ *TZ Aukce 20. listopadu 2016*. Europeanarts.cz [web aukční síně]. 20.11.2016 [citováno dne 9-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.europeanarts.cz/tiskova-zprava-listopad-2016.php?lang=en>>.

¹⁹ *Databáze aukčních výsledků Artplus.cz* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukce/>>.

²⁰ Tamtéž.

za 70 000 Kč (bez aukční provize) nebo Evžena Šimeru s akrylem Notová osnova s cenou 55 000 Kč (bez aukční provize).²¹

1.3.2 Mediální kauzy ve výtvarném umění v roce 2016

Událostí, které by mohly být podnětem pro deníkové mediální obsahy, se na výtvarné scéně v roce 2016 stalo mnoho, z těch nejvýznamnějších měla v rámci kulturního dění, např.: v odborných periodících, ohlas následující témata.

Výtvarný rok 2016 otevřela informace o ukončení vydávání periodika *Ateliér*, který mapoval po 28 let dění na české výtvarné scéně. V prosinci 2015 vyšlo poslední dvojčíslo, a na přelomu roku se proto v mnoha odborných médiích objevila informace o konci tohoto časopisu, případně kritika jeho ukončení.²² Na jaře 2016 v médiích započala diskuze o prostoru galerie Karlin Studios, která musela po 10 letech opustit svůj prostor v pražském Karlíně. Po představení více než stovky výstavních projektů musela galerie uvolnit místo developerům, a tak tato informace byla sdělována veřejnosti a byla komentována zejména odpůrci tohoto rozhodnutí.²³ Poměrně velký ohlas vzbudila v roce 2016 umělecká skupina Ztohoven s kauzou červených trenýrek, které vyvěsila místo vlajky na Pražském hradě jako protest proti prezidentu Miloši Zemanovi. Umělecký happening z roku 2015 s názvem „Prezidentovo špinavé prádlo?“²⁴ zajistil mediální prostor zejména třem členům skupiny – Davidu Honsovi, Filipu Crhákovi a Matěji Hájkovi – přičemž v roce 2016 se řešil zejména probíhající soud s těmito aktéry, který vyústil v srpnu 2016 k rozhodnutí, že se jednalo o přešůpek.²⁵ Další sledovanou událostí bylo stěhování Slovanské epeje Alfonse Muchy. Tématem bylo jednak stěhování této kulturní památky na výstavu do Asie, které komentovali příznivci i odpůrci, a následně také hledání jejího nového místa po návratu

²¹ *Databáze aukčních výsledků Artplus.cz* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukce/>>.

²² *Časopis Ateliér po 28 letech končí*. Mediahub [internetový magazín]. 30.12.2015 [citováno dne 11-3-2017]. Dostupné z www: <<http://mediahub.cz/media/572608-casopis-atelier-po-28-letech-konci>>.

²³ CIBULKOVÁ, Alžběta. *Sutě vzpomínek v Karlin Studios*. Artalk.cz [internetový magazín]. 9.2.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://artalk.cz/2016/02/09/sute-vzpominek-v-karlin-studios/>>.

²⁴ WIRNITZER, Jan. *Ztohoven na místo Zemanovy vlajky vyvěsili trenky. Fašizace, uveď Hrad*. iDnes.cz [zpravodajský portál]. 20.9.2015 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <http://zpravy.idnes.cz/rude-trenky-vlajka-na-hrade-dd4-domaci.aspx?c=A150920_081042_zahranicni_jw>.

²⁵ KUBIŠTOVÁ, Pavla. *Jen přešůpek, řekl soud o trenýrkách nad Hradem. Chudáci, reagoval Ovčáček*. iDnes.cz [zpravodajský portál]. 24.8.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <http://zpravy.idnes.cz/soud-rozhoduje-o-vine-a-trestu-pro-ztohoven-za-trenyrky-na-hrade-pxw-domaci.aspx?c=A160824_095032_domaci_pku>.

do Prahy, jelikož Národní galerie do dvorany ve Veletržním paláci umístila jiné výstavní projekty.²⁶

Sledovanou událostí bývají také každoročně sestavované žebříčky a udělované ceny na výtvarné scéně. Mezi nejvýznamnější a pravděpodobně jediný ekonomický žebříček patří J&T Art Index, který „*pro J&T Banku zpracovali experti na současné umění spolupracující s časopisem Art+Antiques. J&T Banka Art Index představuje stovku umělců narozených v druhé polovině 20. století, který má sběratelům a investorům pomoci v orientaci na české výtvarné scéně*“²⁷. V roce 2016 patřili do Top 10 (jmenování od 1. místa) Jiří Kovanda, Eva Kořáková, Kateřina Šedá, Zbyněk Baladrán, Krištof Kintera, Ján Mančuška, Dominik Lang, Jiří David, Tomáš Vaněk a Markéta Othová.²⁸

Prostor v médiích každoročně dostávají také laureáti cen předávaných na výtvarné scéně. Mezi veřejností nejznámější je pravděpodobně Cena Jindřicha Chalupického, která je od roku 1990 udělována nejvýraznějšímu českému umělci daného roku ve věku do 35 let. V porotě již od počátků udělování ceny sedí významné osobnosti české výtvarné scény, ať už jsou to teoretici umění, kurátoři či lidé profesně aktivní na výtvarné scéně nebo starší a uznávaní aktivní výtvarní umělci. V roce 2016 se laureátem ceny stal Matyáš Chochola, který se „*svém díle zabývá ‚temnou stranou‘ lidské přirozenosti a její sexualitou, kultem tělesnosti nebo touhou po nebezpečí a rychlosti a současně asociuje hlubiny okolního vesmíru*“²⁹. Cenu diváků pak získala Anna Hulačová. Hulačová se za svoji instalaci v rámci Cen Jindřicha Chalupického a za několik dalších menších výstav v zejména pražských galeriích stala také výtvarnou Osobností roku 2016, kterou každoročně uděluje časopis Art+Antiques.³⁰ Pro kategorii umělců nejmladších, převážně ještě studujících či čerstvě dostudovaných, je pak významná také Cena kritiky za mladou malbu. Tato cena je udělována taktéž

²⁶ Muchova Slovánská epopej zamíří na asijské turné v únoru. Do Prahy se vrátí až za rok a půl.

Aktuálně.cz [zpravodajský portál]. 26.9.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www:

<<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muchova-slovanska-epopej-zamiri-na-jare-na-sve-asijske-turne/r~254ee1e883f111e6bc7c0025900fea04/?redirected=1489593818>>.

²⁷ J&T Art Index. J&T Banka. [oficiální web instituce]. [citováno dne 13-4-2017]. Dostupné z www:

<<https://www.jtbank.cz/o-bance/jt-banka-art-index/>>.

²⁸ J&T Bank Art Index 2016. [citováno dne 13-4-2017]. Dostupné z www:

<https://www.jtbank.cz/file/28973/art_index_2016_v3_nahled.pdf>.

²⁹ Laureátem Ceny Jindřicha Chalupického 2016 je Matyáš Chochola. Artalk.cz [internetový magazín]. 22.11.2016 [citováno dne 20-3-2017]. Dostupné z www: <<http://artalk.cz/2016/11/22/laureatem-ceny-jindricha-chalupeckeho-2016-je-matyas-chochola/>>.

³⁰ Osobností roku 2016 se stala Anna Hulačová. Artalk.cz [internetový magazín]. 25.1.2017 [citováno dne 20-3-2017]. Dostupné z www: <<http://artalk.cz/2017/01/25/umelkyni-roku-2016-se-stala-anna-hulacova/>>.

každoročně umělcům do 30 let a jejím účelem je „*usnadnění jejich vstupu na profesionální výtvarnou scénu*“.³¹ Tu za rok 2016 získal Martin Lukáč, na dalších dvou místech se pak umístili Tomáš Absolon a Pavel Příkaský.³² Zajímavým projektem je také iniciativa Umělec má cenu, kdy je udělovaná cena každý rok pojmenována jinak po daném laureátovi. „*Cena je předávána jako gesto mladší generace tvůrců a teoretiků vůči generaci starších umělců. Jedná se zejména o uznání, které je zprostředkováno vybranému umělci, na jehož volbě se podílí více než 500 osob z celé České republiky, kterým v době hlasování není 35 let a nominují dva umělce nad 35 let. Ze součtu došlých hlasů vzniká skupina pěti až sedmi finalistů. V druhé fázi laureáta vybírá každý rok odlišná porota. Věková hranice ‚nominátorů‘ je zvolena intuitivně; charakter ceny se odvíjí od setkání každoročně obměňované poroty s finalisty v jejich ateliérech.*“³³ V roce 2016 tak Cenu od Vladimíra Havlíka, laureáta z předchozího roku, získal ostravský umělec Jiří Surůvka.³⁴

Smutnou kategorií, která dostává v kulturních rubrikách prostor, jsou také úmrtí. V roce 2016 zemřely tyto osobnosti výtvarné scény – Ludmila Padrťová (24. 1.), Karel Šafář (10. 2.), Bořek Šípek (13. 2.), Zdeněk Smetana (25. 2.), Jindra Husáriková (16. 4.), Josef Duchoň (30. 4.), Jaroslav Malina (14. 5.), Adolf Born (22. 5.), Zdeněk Mézl (23. 5.), Květoslav Hísek (10. 6.), Adam Holý (8. 7.), Vítězslava Klimtová (10. 9.), Jan Rajlich (29. 11.), Daisy Mrázková (14. 12.).³⁵

1.3.3 Nejvýznamnější výstavy roku 2016

Výstavy a expozice jednotlivých galerií jsou taktéž často námětem pro kulturní rubriky periodik, a to zejména ve formě pozvánek či recenzí. Pražská Národní galerie měla v roce 2016 bohatý výstavní program, ihned z počátku roku sklídila velký ohlas expozice Jiřího Davida Apoteóza, která reagovala na Slovanskou epopej Alfonse Muchy. V paláci Kinských byla ve stejném období otevřena neméně úspěšná výstava

³¹ *Cena kritiky za mladou malbu*. Galerie kritiků. [oficiální web instituce]. [citováno dne 12-4-2017]. Dostupné z [www: <http://www.galeriekritiku.cz/czclnk/cena-kritiky/>](http://www.galeriekritiku.cz/czclnk/cena-kritiky/).

³² *Cena kritiky za mladou malbu*. Galerie kritiků. [oficiální web instituce]. [citováno dne 12-4-2017]. Dostupné z [www: <http://www.galeriekritiku.cz/czclnk/cena-kritiky/>](http://www.galeriekritiku.cz/czclnk/cena-kritiky/).

³³ Umělec má cenu. [oficiální web]. [citováno dne 13-4-2017]. Dostupné z [www: <https://www.laureat.cz/>](https://www.laureat.cz/).

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Čerpáno z různých zdrojů a zpráv o úmrtí – např.: Kronika – úmrtí. Grapheion.cz [Internetové noviny o umění]. [citováno dne 5-5-2017]. Dostupné z [www: <http://www.grapheion.cz/index.php?akce=clanky&tema=40>](http://www.grapheion.cz/index.php?akce=clanky&tema=40).

ke 220. výročí NG s názvem Velkorysost: Umění obdarovat. V květnu dostala prostor v médiích propagovaná expozice Zdeněk Rykr a továrna na čokoládu. Každoročně je médii sledovaná již výše zmíněná Cena Jindřicha Chaluppeckého, která zahájila v říjnu výstavou 5 nominovaných (Aleš Čermák, Katarína Hládeková, Anna Hulačová, Matyáš Chochola, Johana Střížková) a vyústila v laureáta roku 2016 – Matyáše Chocholu. Mladé současné umění mohlo být k vidění také v rámci výstav Vanity Fair: Diplomanti AVU 2016 nebo Startpoint 2016.³⁶

Na konci roku 2015 otevřela novou stálou expozici s názvem ART IS HERE Moravská galerie v Brně. Kurátoři Ondřej Chrobák, Jana Písaříková a Petr Ingerle se zde zaměřili na moderní umění 20. století založené na rozsáhlé sbírce brněnské kulturní osobnosti Jiřího Valocha.³⁷ Prostor v odborných médiích dostaly například také výstavy V novém světě v Galerii výtvarného umění v Ostravě, Krása bude křečovitá v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou nebo výstava Ty děti si pořád hraji Galerie Středočeského kraje v Kutné Hoře a mnoho dalších. Kromě skupinových výstav vystavovalo v roce 2016 také mnoho jednotlivců, z pražských galerií lze jmenovat např.: Galerii Václava Špály, kde vystavovali např.: Jakub Špaňhel, Jaroslav Valečka, Karel Cudlín nebo Petr Nikl nebo soukromou Dvorak Sec Contemporary, kde byl v roce 2016 k vidění David Černý, Jan Švankmajer, Vladimír Skrepl nebo Jiří Georg Dokoupil.

³⁶ Národní galerie v Praze. [oficiální web instituce]. [citováno dne 13-3-2017]. Dostupné z [www: <www.ngprague.cz>](http://www.ngprague.cz).

³⁷ *ART IS HERE*. Moravská galerie [oficiální web instituce]. [citováno dne 14-3-2017]. Dostupné z [www: <http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vystavy-a-program/aktualni-vystavy/2015/art-is-here.aspx>](http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vystavy-a-program/aktualni-vystavy/2015/art-is-here.aspx).

2. Média a výtvarné umění

Téma kultury se v médiích objevuje od samých počátků tisku, a to v podobě kulturní sekce či přílohy deníků či týdeníků nebo prostřednictvím odborných periodik. Následující část odpoví, jakou má kultura, resp. konkrétně výtvarné umění, místo v médiích a jakým způsobem se lidé k výtvarnému umění v periodicích mohou dostat.

Do roku 1989 byla kultura regulována z pozice režimu, jak na pódiiích, výstavách a koncertech, tak také v médiích, a prostor proto dostávala pouze určitá skupina umělců vyhovujících státnímu režimu. „*Obnovení svobody projevu a nástup tržní ekonomiky – to byly dva hlavní faktory, které ovlivnily proměny mediální scény v České republice po listopadu 1989.*“³⁸ V kulturních tématech dostávali stále více prostor také umělci undergroundové kultury, do té doby režimem potlačované. „*Zlegalizovaly se samizdatové listy Vokno, Kritický sborník, Revolver Revue, Akord.*“³⁹ Zároveň s tím začalo vznikat mnoho nových odborných periodik zaměřených na výtvarné umění, která ale bez podpory ministerstva začala záhy opět zanikat. Jednalo se např. o časopisy Výtvarné umění (vzniká 1990, v roce 1994 kvůli nedostatku financí vychází jen namátkově, v roce 1996 končí úplně) nebo Detail (1996–1999). Výtvarné umění sledovaly také časopisy Revolver Revue, Labyrint nebo Literární noviny.⁴⁰ „*Zmínku si tu zaslouží bývalá kritická rubrika Marka Pokorného v Mladé frontě Dnes, která svého času vyvolávala ostré polemiky. (...) Od prosince 1989 do sklonku roku 1995 soudobé dění bystře komentovala Lenka Lindaurová v Lidových novinách. Z populárních časopisů rezervoval výtvarnému umění více místa Reflex s příspěvky Petra Volfa, s neúplným kontextem se výtvarnému umění věnoval i Respekt.*“⁴¹ Výtvarné umění je tedy k nalezení jednak v denících či týdenících a zároveň na našem území vychází také několik periodik odborných, zaměřených přímo na něj.

V periodicích lze výtvarné umění konzumovat zejména v rámci kulturních příloh, kterou má většina deníků. Kromě tří zkoumaných periodik, které jsou podrobněji

³⁸ BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 273 s. ISBN 978-80-246-1387-1, s. 57.

³⁹ VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7452-007-5, s. 34.

⁴⁰ HOROVÁ, Anděla. *Strážlivá euforie let devadesátých*. In: PLATOVSKÁ, Marie, ŠVÁCHA, Rostislav. *Dějiny českého výtvarného umění (VI/2)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1488-8, s. 867.

⁴¹ HOROVÁ, Anděla. *Strážlivá euforie let devadesátých*. In: PLATOVSKÁ, Marie, ŠVÁCHA, Rostislav. *Dějiny českého výtvarného umění (VI/2)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1488-8, s. 867–868.

popsány v další kapitole, lze o výtvarném umění číst také jinde. Například Hospodářské noviny mají poměrně obsáhlou kulturní rubriku. Informování o výtvarném umění má na starosti Nad'a Klevisová, která je zároveň redaktorkou přílohového magazínu Ego!, který výtvarnému umění dává velký prostor.⁴² Regionální dění v kultuře pokrývají kulturní přílohy mutací Deníku, který vydává vydavatel Vltava Labe Media.⁴³ Z týdeníků se pak na kulturu zaměřují například Reflex či Respekt, ze čtrnáctideníků lze jmenovat například i online vycházející kulturní A2 nebo na literaturu zaměřený Tvar.

Co se týče odborných periodik, v roce 1988 vzniká pod taktovkou Svazu českých výtvarných umělců periodikum Ateliér, které se věnovalo striktně výtvarnému umění. Tento čtrnáctideník, který mapoval dění na české výtvarné scéně, přinášel recenze a kritiky výstav a mapoval novou literaturu věnující se výtvarnému umění, byl z velké části dotován ze strany státu. Vzhledem ke stále klesajícím příspěvkům státu, kdy v roce 2015 již časopis balancoval na hranici udržitelnosti, musel být nakonec ke konci roku 2015 ukončen.⁴⁴ V současné době mapuje výtvarné umění časopis Art+Antiques. „První číslo Art+Antiques vyšlo v červnu 2002. Zakladatelkou časopisu byla Jana Chytilová. Začátkem roku 2003 ji na postu šéfredaktorky vystřídala Lenka Lindaurová. Od začátku roku 2007 Art+Antiques vede Jan Skřivánek.“⁴⁵ S časopisem souvisí také internetová platforma Artplus.cz, která se kromě zpravodajství a recenzí, věnuje také vytváření databáze o českých aukčních výsledcích, sleduje ekonomický Index Art+ a předplatitelům poskytuje mnoho dat o českém výtvarném umění. Každoročně vydává také Ročenku Art+, kde mapuje uplynulý rok a předkládá žebříček top 100 umělců daného roku.⁴⁶ Kromě toho se periodicky věnují výtvarnému umění také státní instituce. Pod Ústavem dějin umění Akademie věd vychází šestkrát ročně časopis Umění (již od roku 1953), jehož čísla od roku 1997 jsou dostupné v plném znění zdarma na internetu.⁴⁷ Zajímavé vědecké příspěvky lze dohledat také

⁴² Hospodářské noviny [online]. [citováno dne 17-4-2017]. Dostupné z www: <<http://www.ihned.cz/>>.

⁴³ Deník.cz [online]. [citováno dne 17-4-2017]. Dostupné z www: <<http://www.denik.cz/>>.

⁴⁴ *Téměř po třiceti letech končí časopis o umění Ateliér, sociální sítě ho nenahradí.* iHned.cz [zpravodajský portál]. 30. 12. 2015 [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://art.ihned.cz/c1-65037460-casopis-atelier>>.

⁴⁵ *Historie časopisu* [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artcasopis.cz/archiv/aktualni>>.

⁴⁶ Artplus.cz [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/>>.

⁴⁷ Umění [online]. [citováno dne 6-5-2017]. Dostupné z www: <<http://www.umeni-art.cz/>>.

v Bulletinu Moravské galerie v Brně, který vychází dvakrát ročně právě pod hlavičkou brněnské galerie.⁴⁸

3. Historie a charakteristika zkoumaných periodik

Pro účely ověření hypotéz týkajících se obrazu českého výtvarného umění v českých denících byla autorkou práce zvolena 3 periodika. Jedná se o tři významné celostátní deníky, které pokrývají široké spektrum českých čtenářů.⁴⁹ Všechna periodika mají speciální kulturní rubriku a jejich přístup k informování o výtvarném umění a české umělecké scéně může souviset právě s jejich historií a vývojem a jejich dlouhodobým vztahem k tématu umění a jeho medializaci. Cílem této kapitoly je proto nastínit jejich vývoj, vlastnické vztahy v médiu a případný vztah daného periodika ke kultuře vůbec.

3.1 Lidové noviny

Lidové noviny jsou nejstaršími, a tedy v současnosti nejdéle vydávanými českými novinami, vycházejícími již od roku 1893. Pod taktovkou moravských mladočechů vznikly sloučením Moravských listů a olomouckého časopisu Pozor a na počátku je vedl Adolf Stránský, který se později stal i jejich majitelem. Od počátku patřily v českém prostředí k velmi respektovanému periodiku určenému pro vzdělané a kultivované obyvatelstvo, kam přispívalo svými komentáři mnoho významných osobností jako například T. G. Masaryk, K. Čapek, F. Šrámek, R. Těsnohlídek, J. Drda a další. Po peripetiích po komunistickém převratu v roce 1948 bylo jejich vydávání v roce 1952 úplně zastaveno, s čímž souvisel také židovský původ vydavatelské rodiny Stránských.⁵⁰ Vydávání Lidových novin bylo obnoveno až v roce 1987, kdy signatáři Charty 77 navrhli ku příležitosti 50. narozenin Jiřího Dienstbiera znovu vydávat Lidové noviny samizdatově. Oficiálně začal vycházet v roce 1990, nejprve dvakrát týdně

⁴⁸ Bulletin MG. [online]. [citováno dne 6-5-2017]. Dostupné z [www:](http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/o-galerii/bulletin-mg.aspx)

<<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/o-galerii/bulletin-mg.aspx>>.

⁴⁹ Pořadí deníků dle nejvyšší čtenosti v roce 2016 byl dle portálu Mediaguru následující: 1. Blesk, 2. MF Dnes, 3. Sport, 4. Právo, 5. Aha!, 6. Lidové noviny, atd. viz *Čtenost: Deníky potvrdily své pozice, vede Blesk*. Mediaguru. 9. 2. 2017 [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z [www:](https://www.mediaguru.cz/2017/02/data-ctenosti-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/)

<https://www.mediaguru.cz/2017/02/data-ctenosti-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/>

⁵⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

a od dubna 1990 pak znovu legálně jako deník.⁵¹ V průběhu let Lidové noviny vystřídal několik vlastníků – nizozemský Ringier Taurus, německý Pressinvest a od roku 2010 začaly vycházet pod vlastnictvím společnosti MAFRA a.s., kde vychází také deník Mladá fronta DNES a další.

Šéfredaktorem Lidových novin je István Léo, ředitelem redakce Veselín Vačkov, vedoucí kulturní rubriky je Jana Machalická. Lidové noviny jsou více zaměřené na politiku, ekonomiku a dávají velký prostor názorům a komentářům od předních komentátorů. Každý den vychází spolu s novinami také příloha v podobě magazínu – v pondělí ekonomický magazín Index, v úterý příloha o školství a vzdělávání Akademie, ve středu lifestyleový Esprit, ve čtvrtek příloha Ekonomie, v pátek magazín s rozhovory a televizním programem Pátek a v sobotu přílohy Orientace, Česká pozice a Relax. Kultura se věnuje ve velké míře středeční Esprit a sobotní přílohy.⁵²

Dle výzkumu Mediaprojekt se prodá cca 36 000 výtisků Lidových novin denně. Čtenáři jsou zejména muži (63 %), nejvíce v produktivním věku od 30 do 60 let, nejvíce se středním vzděláním s maturitou a se vzděláním vysokoškolským, spadajících do měsíční příjmové kategorie 30 000 Kč a více.⁵³

3.2 Mladá fronta DNES

Deník Mladá fronta DNES vznikl v roce 1990, kdy se transformoval z deníku Mladá fronta, který byl historicky vydáván počínaje rokem 1945. Prvotní idea Mladé fronty byla sloužit jako deník pro mládež a studenty a byla vydávána Československým svazem mládeže ve stejnojmenném nakladatelství. Později, po zestátnění tiskáren, byla Mladá fronta vydávána pod Ústředním výborem Československého svazu mládeže.⁵⁴ V období převratu v roce 1989, kdy deník vycházel s podtitulem Deník československé mládeže, díky redaktorům přinášel poměrně pravdivé a aktuální informace a snažil se nepodléhat cenzuře. V roce 1990 byl deník nakrátko převeden pod nově založenou organizaci Svaz mladých, která byla nadřizena vydavatelství Mladá fronta, které dodnes

⁵¹ PERNES, Jiří: *Svět Lidových novin 1893–1993*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 1993. 143 s. ISBN 80-7106-056-9.

⁵² Lidové noviny [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z [www: <http://www.lidovenoviny.cz/>](http://www.lidovenoviny.cz/).

⁵³ *Power Kombi: Čtenáři deníku MF Dnes, Lidové noviny a metro* [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z [www: <http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A140820_TVE_MFD1412.PDF>](http://data.idnes.cz/soubory/mafra_all/A140820_TVE_MFD1412.PDF).

⁵⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

vydává mimo novin také časopisy, knihy a provozuje různě obsahově zaměřené internetové portály. Pod správou vydavatelství však deník vydržel jen jeden rok a v roce 1991 vzniká v následku spontánní privatizace vydavatelství M a F, a.s., která vydávání deníku převzala a zaregistrovala si ho pod novou ochranou známkou Mladá fronta DNES. Na konci roku 1991 pak byla založena akciová společnost MAFRA, která vydává deník dodnes.⁵⁵ Společnost MAFRA a.s. vydává kromě Mladé fronty DNES také Lidové noviny, Metro či Týdeník 5plus2 a je vlastníkem televizní stanice Óčko.⁵⁶ V roce 2013 MAFRA a.s. přešla pod koncern Agrofert, který je vlastněn současným ministrem financí Andrejem Babišem.⁵⁷

Šéfredaktorem Mladé fronty DNES je Jaroslav Plesl, ředitelem redakce Daniel Málek a šéfredaktorem Bohumil Špaček, vedoucí kulturní rubriky je Mirka Spáčilová. Mladá fronta DNES disponuje největší redakcí v České republice a vychází v regionálních mutacích, přičemž má redakci ve všech krajských městech ČR. Deník vychází denně s výjimkou neděle, věnuje se zprávám z domova i zahraničí, politickým, ekonomickým a sociálním tématům, sportu a kultuře. Velké množství obsahu přebírá také internetová mutace deníku, portál iDnes.cz. Každý den vychází spolu s novinami také tematicky zaměřená příloha v podobě magazínu – v pondělí vychází příloha pro ženy OnaDnes, v úterý Auto DNES, ve středu magazín Doma, ve čtvrtek Magazín +TV, v pátek příloha Rodina a v sobotu víkendová příloha s názvem Víkend. Zejména v Magazínu +TV často vycházejí rozhovory s lidmi z české kulturní scény, také víkendová příloha se věnuje kulturním tématům, tipům na výstavy a recenzím.⁵⁸

Dle celostátního výzkumu Mediaprojekt se denně prodá cca 173 000 výtisků Mladé fronty DNES. Čtenáři jsou převážně ve věkové skupině 30–60 let, tedy lidé v produktivním věku. Jedná se zejména o čtenáře se středním vzděláním s maturitou a se vzděláním vysokoškolským, v kategorii měsíčního příjmu 30 000 Kč a více.⁵⁹

⁵⁵ BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 273 s. ISBN 978-80-246-1387-1.

⁵⁶ MAFRA.cz [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.mafra.cz/>>.

⁵⁷ *Agrofert Andreje Babiše koupil vydavatele MF DNES a Lidových novin*. 26.6.2013 2014 [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <http://ekonomika.idnes.cz/babis-koupil-vydavatelstvi-mafra-dqb-/ekonomika.aspx?c=A130626_160851_ekonomika_fih>.

⁵⁸ MF Dnes [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.mfdnes.cz/>>.

⁵⁹ *Tamtéž*.

3.3 Právo

Deník Právo je české denně vycházející periodikum, které vzniká v roce 1991 na základech deníku vydávaného Komunistickou stranou Československa – Rudého práva. Rudé právo bylo založeno roku 1920, nejprve jako periodikum levice sociální demokracie. V prvopočátcích podléhal často cenzuře, jako většina komunistického tisku, a během 2. světové války vycházel v ilegality. Po komunistickém převratu v roce 1948 Rudé právo pohltilo i sociálnědemokratické Právo lidu a stalo se na dlouhá desetiletí hlavním nástrojem propagandy režimu a periodikem s nejvyšším nákladem v zemi. Rudé právo vycházelo v mnoha českých a slovenských regionálních mutacích, přičemž obsah Rudého práva byl plně kontrolován a dozorován právě KSČ. Po sametové revoluci roku 1989 se periodikum odpoutalo od komunistické strany a snažilo se o produkci svobodného a nezávislého obsahu. Převzal ho dosavadní šéfredaktor Zdeněk Porybný a deník postupně měnil podtitul, přes Levicový list na Nezávislý list a přídomek „Rudé“ byl nejprve graficky neustále zmenšován, až byl v roce 1995 vypuštěn úplně.⁶⁰

Právo vydává od samého počátku společnost Borgis, a.s., která zajišťuje obsahy také pro tři přidružené webové portály – Novinky.cz, Super.cz a Sport.cz. Šéfredaktorem je v současné době Zdeněk Porybný, který působil jako zástupce posledního komunistického šéfredaktora Zdeňka Hořeního a po roce 1989 se chopil postupně zprivatizování a přeměny deníku Právo a stál také u zrodu vydavatelství Borgis, a. s., kde donedávna působil a vlastnil většinu akcií.⁶¹ V roce 2014 získal od Porybného třetinový podíl internetový portál Seznam.cz a díky prohlubující se spolupráci mezi vydavatelstvím Borgis, a.s. a portálem Seznam.cz, již Seznam disponuje s obsahy webových portálů Borgisu.⁶² Mezi zástupce šéfredaktora patří Lubor Kazda, Robert Dengler, Vladimír Dušánek a Michal Rižák.⁶³

Deník Právo se profiluje jako nezávislý český deník „*se zaměřením na seriózní a kvalitní zpravodajství z domova a zahraničí, z oblasti ekonomiky, zdravotnictví,*

⁶⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁶¹ Porybný odstoupil z představenstva Borgisu. Mediaguru. 22. 1. 2014 [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <<https://www.mediaguru.cz/2014/01/porybny-odstoupil-po-23-letech-z-predstavenstva-borgisu/>>.

⁶² Ředitel Seznamu Zima je v dorozčí radě Borgisu. Mediaguru. 26. 3. 2014 [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <<https://www.mediaguru.cz/2014/03/reditel-seznamu-zima-je-v-dozorci-rade-borgisu/>>.

⁶³ Právo [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.pravo.cz/tiraz.php>>.

*školství či sportu. Deník Právo nabízí kromě rozsáhlého přehledu událostí také fundované komentáře a analýzy, reportáže a informace z regionů.*⁶⁴ Vychází 6x týdně a v každém vydání obsahuje různě zaměřené přílohy, pro potřeby této bakalářské práce je důležitá příloha čtvrtěční, která je zaměřena na kulturu. Jedná se o přílohu Café, která je zaměřena na kulturní témata, zejména pak na film, hudbu, literaturu, výtvarné umění, módu či architekturu a design. Druhá čtvrtěční příloha – Salon – je literárně orientovaná, často je však doplňována kresbami od současných českých umělců, které doplňují texty. Právo je zaměřeno převážně na starší čtenáře z kategorie 45–65 let, kteří jsou nadprůměrně vzdělaní a mají vyšší ekonomický status.⁶⁵ Ačkoliv se Právo po roce 1989 silně distancovalo od politického vlivu KSČ, je stále, na rozdíl od pravicově orientovaných Lidových novin a Mladé fronty, považováno za spíše levicový deník.⁶⁶

⁶⁴ *Mediakit deníku Právo.* [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <http://www.pravo.cz/soubory/profil-ctenare.pdf>

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ KLUSÁKOVÁ, Magda. *Jaký je hodnotový svět českých médií?: Proměna a zastoupení vybraných hodnot v českých celostátních denících v letech 1988 - 2008.* Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Metodologie

4.1 Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem praktické části této bakalářské práce je popsat mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku. Jak již bylo řečeno v předložených tezích, práce si klade za cíl zmapovat všechny články týkající se českého výtvarného umění a následně vytvořit jejich souhrn, kdy kvantitativně rozřadí, jaký prostor je českému výtvarnému umění ve sledovaných periodických věnován, o jakých tématech či umělcích se nejvíce píše a v jakém kontextu. Porovnán bude také přístup jednotlivých periodik ke zkoumanému tématu. Výsledky analýzy budou následně konfrontovány s výpověďmi současných novinářů, kteří se výtvarnému umění věnují.

Hlavní výzkumná otázka práce zní:

V jakém kontextu a jakým způsobem je v českých denících informováno o českém výtvarném umění?

Proto, aby bylo možné tuto otázku komplexně zodpovědět, byly stanoveny další doplňující výzkumné otázky a na jejich základě pak hypotézy práce:

VO1: Jak často jednotlivá periodika píše o výtvarném umění?

H1: Všechna zkoumaná periodika píše o výtvarném umění stejně často.

VO2: Jaká témata bývají nejvíce využívána ke komunikaci českého výtvarného umění čtenářům?

H2: Nejčastěji se v souvislosti s českým výtvarným uměním v denících informuje o probíhajících výstavách a aukcích.

VO3: O jakých konkrétních umělcích se informovalo v roce 2016 nejvíce?

H3: Největší prostor je věnován umělcům 19. a 20. století, současným umělcům se deníky věnují méně.

4.2 Vymezení zdrojů

Za zkoumanou časovou jednotku byl zvolen celý rok 2016, a to z toho důvodu, aby byla výsledná data co nejaktuálnější, co nejlépe popisovala současný stav a dala se aplikovat na současnou situaci na české umělecké scéně. Zkoumanými jednotkami byly tři tituly celostátních českých deníků, a to Právo, Mladá fronta DNES a Lidové noviny.

V rámci těchto zdrojů byly zmapovány všechny články týkající se výtvarného umění ve všech rubrikách daného periodika. Jako autorka práce jsem fyzicky prošla všechna vydání zkoumaných periodik za dané období a vybrala všechny články, které se nějakým způsobem týkaly českého výtvarného umění. Z důvodu velkého množství dat byl pak výběr omezen následovně:

1. Vyřazeny byly všechny články, které se českého výtvarného umění týkaly pouze velmi okrajově a článek se přímo netýkal zkoumaného tématu.
2. Pojem „výtvarné umění“ byl striktně omezen pouze na malbu, kresbu a jiné grafické techniky a vynechány byly články týkající se sochařství, fotografie, performativního umění, designu, architektury a jiných spřízněných odvětví.
3. Vyřazeny byly velmi krátké zprávy s méně než 50 slovy, u kterých se často jednalo pouze o stručné pozvánky na výstavy či krátká oznámení.
4. V potaz byly brány pouze přílohy deníků, které vycházejí ve stejném formátu a úpravě jako zbytek novin, přičemž se jedná většinou o víkendové a kultuře se věnující přílohy. V Právu to byla výjimečně čtvrtěční příloha Café a Salon, v Mladé frontě DNES víkendové přílohy Víkend a Scéna a v Lidových novinách jsou to tři taktéž víkendové přílohy Orientace, Česká pozice a Relax. Všechny ostatní magazíny, které vycházejí jako přílohy novin v jiném, většinou časopisovém formátu, nebyly do analýzy zahrnuty.

Kromě článků práce vychází také z podrobného zkoumání výtvarného dění v roce 2016 v rámci odborných i neobdobných periodik a médií. V části věnující se novinářům píšícím o výtvarném umění byl pak navázán kontakt s konkrétními osobami a s každou z nich byl veden osobní či e-mailový rozhovor na téma kulturní žurnalistiky a novináři byli konfrontováni také s výsledky analýzy, aby data mohli případně okomentovat nebo na ně přímo reagovat.

4.3 Metodologie

K výzkumu médií a jejich obsahů lze využít mnoho různých přístupů. Podle Bergerova dělení z roku 1998 lze např. rozlišit na jedné straně metody analýzy médií, které slouží zejména „*ke kritickému vyhodnocení role médií ve společnosti, jejich fungování, popřípadě jejich účinků na příjemce*“⁶⁷, a na straně druhé pak metody výzkumu médií, které „*představují soubory pracovních postupů, jejichž využitím se lze dobrat objektivizovatelných dat*“.⁶⁸ Mezi tuto metodu, kromě jiných, řadí Berger také obsahovou analýzu.⁶⁹

Pro analýzu jednotlivých článků v této bakalářské práci, v rámci 3 daných zkoumaných periodik, byla použita právě kvantitativní obsahová analýza. Jedná se o „*kvantitativní výzkumnou metodu pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek. (...) Tento postup vychází ze sociálněvědních metod měření a kvantifikace a při jeho použití se mediované obsahy zkoumají s ohledem na několik vybraných znaků*“⁷⁰. Principem této metody tedy je, „*že si výzkumník vymezi reprezentativní vzorek nějakého typu mediovaných sdělení, pojmenuje jeho jednotlivé části či prvky a pak spočítá, kolik se mu ocitlo položek pod jednotlivými pojmenováními*“⁷¹.

Výhodou této metody je vysoká míra strukturovanosti a s tím spojený vysoký stupeň ověřitelnosti, možnost zpracovat velké množství textů do lehčeji uchopitelných dat a z nich získat statisticky měřitelnou analýzu a následně s tím souvisí také možnost vše přehledně shrnout do tabulek či grafů.⁷² „*Jedná se o metodu, která dovoluje dosti přesně popsat zkoumaný materiál, vymezit proporce mezi jeho jednotlivými aspekty, zpochybnit rychlé a falešné soudy a dovést pozorovatele k úvahám o věcech, které mu vůbec nepřišly na mysl.*“⁷³

Výběr zdrojových dat, zkoumaných periodik a časového úseku analýzy byl již objasněn v předchozí kapitole. Následoval sběr dat, kdy byly autorkou projita všechna

⁶⁷ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister-Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6, s. 31.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ SCHULZ, Winfried a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8, s. 30.

⁷¹ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister-Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6, s. 33.

⁷² SCHULZ, Winfried a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

čísla zkoumaných periodik za rok 2016 a byly vyfiltrovány články týkající se specifikovaného tématu. Pro jednodušší práci s daty a možnost jejich rychlého a pohodlného statistického zpracování bylo následně přistoupeno k jejich kódování. „Kódováním označujeme praktický úkon, při němž mediované obsahy, které chceme analyzovat, identifikujeme a zaznamenáváme formou číselných hodnot – kódů.“⁷⁴ Kódovací jednotkou byl stanoven jeden článek. Hlavním identifikačním prvkem byl v rámci kódovacího archu nadpis článku a dále byl pak článek zaznamenáván číselně z hlediska identifikačních proměnných dle periodika, ve kterém článek vyšel; dle data (měsíc a den v týdnu) a pořadového čísla vydání konkrétního periodika; dle osoby autora a dle rozsahu, popř. dle přítomnosti fotografie u článku. Z hlediska analytických proměnných pak byla zkoumána rubrika, ve které článek vyšel; zmínění umělci, instituce a města, kterých se článek týkal; typ článku a téma; hodnotové vyznění článku a fakt, zda byl nebo nebyl článek zmíněn již na titulní straně daného listu.⁷⁵ Po zanesení všech zdrojových jednotek do kódovacího archu byla data vyhodnocena a pomocí analýzy četností byla statisticky rozčleněna a následně v souvislostech s nabytými znalostmi v daném odvětví okomentována a analyzována.

Po dokončení kvantitativní obsahové analýzy byly výsledky konfrontovány s názory a zkušenostmi novinářů, kteří se v periodicích věnují tématu výtvarného umění. V rámci rozhovoru bylo osloveno několik novinářů, kteří z předchozí analýzy vyšli jako aktivní, a byly jim položeny následující počáteční otázky a v průběhu rozhovoru pak byly otázky dále upřesňovány a modifikovány:

1. Věnujete se v periodiku výhradně tématu kultury a umění nebo přispíváte v rámci různých témat a rubrik?
2. Jak často píšete články právě o výtvarném umění? Jaký typ článků preferujete (např.: recenze výstav, rozhovor s umělci, pozvánka na výstavu, výsledky aukcí apod.)?
3. Nakolik je vám téma výtvarného umění blízké/nakolik píšete rád/a právě o něm?
4. Nakolik do článků promítáte vlastní pocity z konkrétní výstavy či osoby umělce?

⁷³ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister-Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6, s. 32.

⁷⁴ SCHULZ, Winfried a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8, s. 40.

⁷⁵ Podrobněji viz kódovací arch a kódovací kniha, které jsou součástí příloh BP.

5. Jakým způsobem probíhá výběr konkrétních témat (výstav, konkrétních umělců apod.), o kterých se chystáte napsat? Do jaké míry můžete ovlivňovat témata dle vlastního vkusu?
6. Máte pocit, že výtvarné umění má v deníku XY, popř. v českých periodických obecně, dostatečné zastoupení? Preferoval/a byste, aby se o výtvarném umění psalo více či méně?
7. Jak jste se dostal/a právě k psaní článků o výtvarném umění a kulturních tématech? Jaká je Vaše studijní či profesní historie, resp. souvisí například nějak s kulturou či výtvarným uměním?

Výhodou takto vedeného rozhovoru je zejména hlubší proniknutí do problematiky a možnost porozumění zkušenosti. Fenomén je zkoumán v přirozeném prostředí, umožňuje studovat procesy a navrhnout teorie a dobře reaguje na místní situace a podmínky.⁷⁶

Metodikou tedy v konečném důsledku bylo použití kvantitativní obsahové analýzy a následně byla data obohacena kvalitativně o výsledky rozhovorů s žurnalisty orientujícími se v oboru. Předností tohoto přístupu je tedy jednak statistická průkaznost a měřitelnost dat a zároveň možnost nahlédnout do oboru skrze zkušené novináře a jejich zkušenosti z oboru.

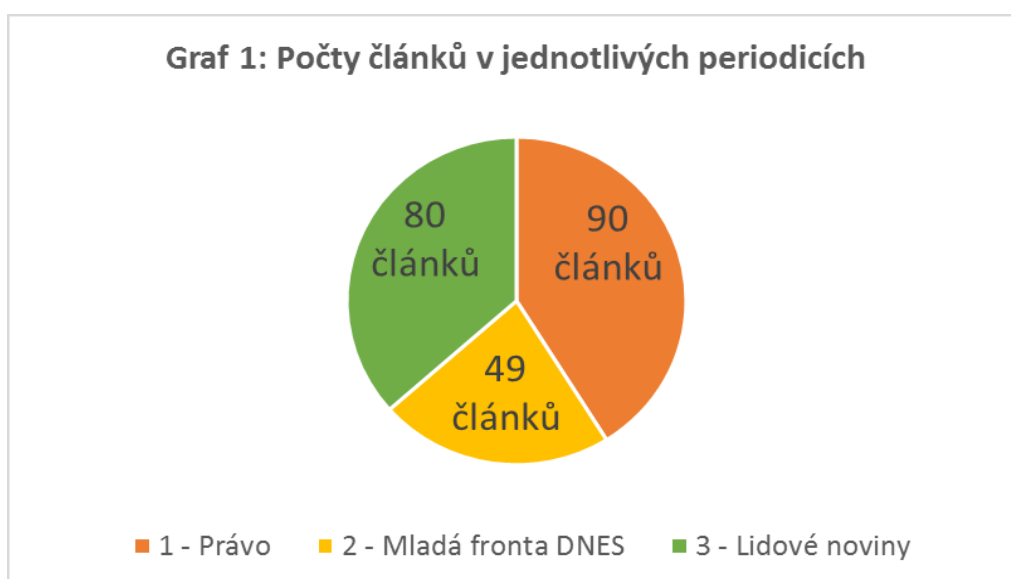
⁷⁶ SCHULZ, Winfried a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

5. Kvantitativní analýza

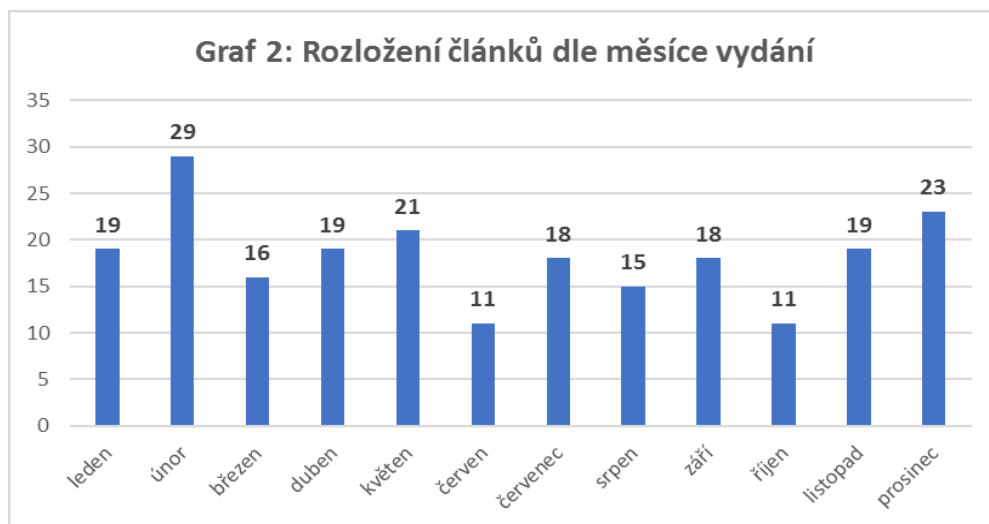
V rámci výše zmíněné analýzy jednotlivých článků ve zkoumaných periodických vyšlo mnoho zajímavých statistických dat, která budou v následující kapitole shrnuta a okomentována. V první podkapitole bude věnován prostor celkovým počtům a porovnání četností mezi jednotlivými deníky, zkoumáno bude také časové rozptřeni vycházejících článků. Druhá a třetí kapitola podkapitola se bude věnovat rozsahu a formě a v posledních podkapitolách se analýza bude věnovat tématům, kterými se články nejvíce zabývaly – o jakých umělcích se psalo, jaké instituce dostaly největší prostor a jaká témata bývají používána nejvíce. Poslední podkapitola bude věnována osobám novinářů, kteří o výtvarném umění píší, a ta bude nadále pokračovat v kapitole s rozhovory.

5.1 Základní statistická data a časové rozložení článků

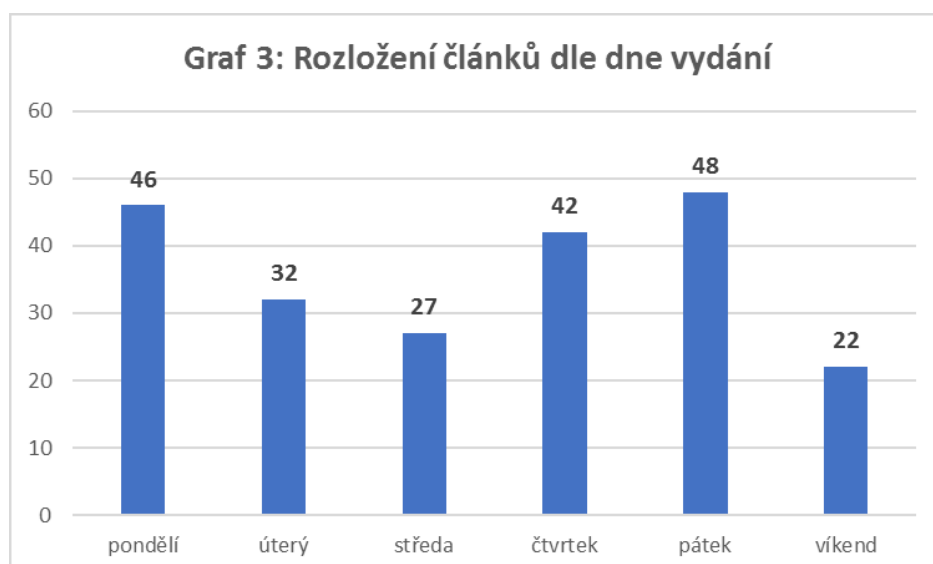
Článků, které vyhovovaly všem stanoveným kritériím, a mohly tedy být zařazeny do analýzy, bylo celkem 219. Co se týče rozložení mezi periodiky, nejvíce se výtvarnému umění v roce 2016 věnovalo Právo, o 10 článků méně pak přinesly Lidové noviny a nejméně se tématu věnovala Mladá fronta DNES s pouhými 49 články, jak lze pozorovat níže v Grafu 1.

Co se týče časového rozložení článků v průběhu měsíců, z analýzy vychází, že v průběhu roku se počty článků příliš nemění. V roce 2016 vyšlo nejvíce článků v únoru, nejméně pak v červnu a v říjnu. Průměrný počet článků ve všech třech periodických měsíčně je tedy 18,25 článku, na jedno periodikum tak měsíčně připadá po zaokrouhlení 6 článků, což není mnoho.

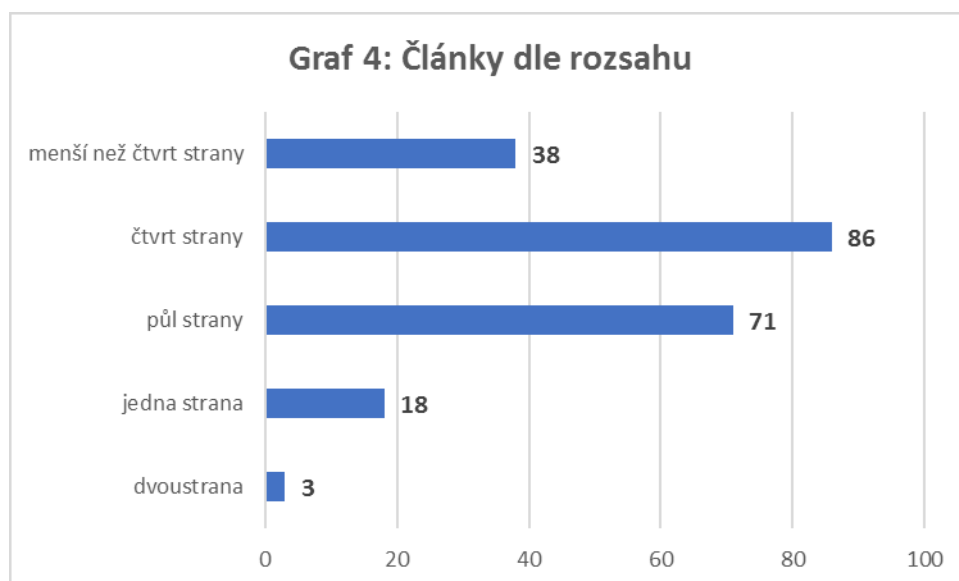

Rozložení v průběhu týdne zobrazené v Grafu 3 je poměrně překvapivé. Nejvíce článků o českém výtvarném umění vychází v pátek, zajímavé však je, že nejméně jim je věnován prostor ve víkendovém vydání, ačkoliv tato vydání většinou věnují kultuře větší prostor. V Mladé frontě je součástí sobotního víkendového vydání příloha Scéna, která se však zaměřuje převážně na dění ve filmu a televizi, občas prostor věnuje také hudbě či divadlu, výtvarnému umění však velmi zřídka. Víkendové přílohy Lidových novin se pak výtvarnému umění taktéž téměř nevěnují.

5.2 Rozsah článků

Články o výtvarném umění jsou spíše menšího rozsahu, v 71 případech zabíraly půl strany novin, v 86 případech čtvrt strany a 38 článků zabíralo ještě méně místa.

Jen zřídka článek zabíral v daném vydání více prostoru. V 18 případech se jednalo o články, které měly rozsah celé jedné strany a jednalo se většinou o rozhovory s umělci, případně o článek shrnující jejich život a tvorbu. Tento prostor dostali v roce 2016 např.: Jaroslav Valečka, Pavel Karous, Tomáš Bím, Otto Placht nebo zemřelý Bořek Šípek. Dvoustránkový rozsah pak měly v roce 2016 články pouze 3 a jednalo se o rozsáhlý článek o Jakubu Špaňhelovi v Právu, článek o Václavu Brožíkovi v MF Dnes a článek o Lubomíru Typltovi v Lidových novinách.

Nutno připomenout, že z analýzy byly vynechány články či zmínky velmi malého rozsahu, tedy takové, které měly méně než 50 slov. Ve všech třech periodických se jednalo většinou o velmi krátké zprávy převzaté z ČTK a šlo nejčastěji o stručnou pozvánku na výstavu či oznámení o výročí či úmrtí nějakého autora. Výtvarné umění bývá často také přítomno pouze v obrazové podobě, mnohdy se tedy zejména v rubrice Kultura ve všech periodických objevovala pouze fotografie např.: z výstavy či vernisáže s popiskem, kde bylo v jedné větě stručně shrnuto, kdy a kde se daná událost koná.

Zajímavé zapojení výtvarného umění do běžné agendy novin je k vidění ve čtvrtěční příloze deníku Právo s názvem Salon. Jedná se o kulturní přílohu zaměřenou zejména na literaturu a články v ní bývají často doprovázeny originálními

kresbami či ilustracemi, případně fotografiemi, od českých autorů. V roce 2016 se objevovaly nejčastěji ilustrace od Juliány Chomové a Jiřího Davida, kteří se Salonem pravděpodobně dlouhodobě spolupracují. Stejný přístup uplatňují také Lidové noviny, které ve víkendové příloze Orientace doprovázeli články originálními ilustracemi Lely Geislerové.

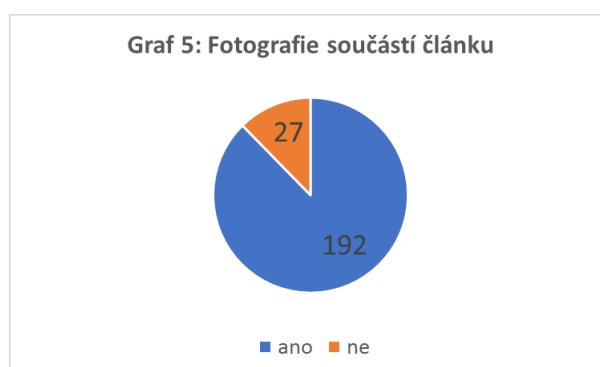
V Mladé frontě DNES se výtvarné umění v krátkých zmínkách často objevovalo v sobotní příloze Scéna, kde v rubrice Čekárna píše jednotliví redaktori MF Dnes o tom, co je čeká v dalším týdnu. Kulturní redaktorky Monika Zavřelová či Tereza Blažková zde občas několika větami zmínily nadcházející výstavu či událost, týkající se výtvarného umění. Monika Zavřelová pak měla od dubna 2016 v MF Dnes nepravidelný sloupeček Nové výstavy, kde se objevily vždy tři nebo čtyři krátké tipy na nové výstavy doprovázené fotkou.

Poslední nezkoumanou formou, v níž se v periodických výtvarné umění objevovalo, byla reklama. Nejčastěji se jedná o inzerci galerií, které prostřednictvím menších inzertních prostorů zvou na výstavy. Velmi často také v novinách inzerují aukční síně a zvou čtenáře na aukční den, tento fenomén je ve všech třech periodických k dohledání ve velkém množství a mnohdy se jedná i o celostránkovou reklamu s fotografiemi aukčních tipů včetně vyvolávacích cen. I tento způsob tak může ovlivňovat mediální obraz českého výtvarného umění, zejména pak povědomí o nejčastěji dražených autorech a o cenových hladinách, ve kterých se jednotlivá jména pohybují.

5.3 Forma článků

5.3.1 Obrazový doprovod článku

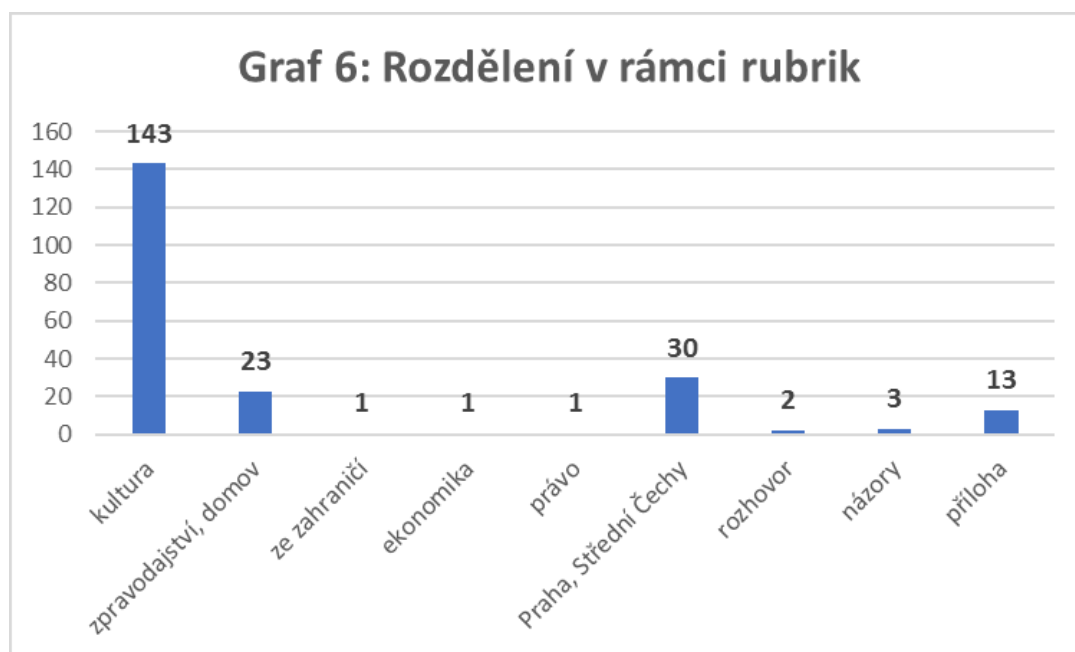
Články byly ve většině případů doprovázeny fotografií, což je u výtvarného umění velmi podstatné. Jednalo-li se o recenzi či reportáž z výstavy, obsahoval článek většinou fotografií některého z děl, případně fotografií umělce z vernisáže výstavy.

V případě rozhovorů či životopisných článků bylo mnohdy připojeno i několik fotografií, a to ať už umělce, jeho děl nebo jeho konkrétních instalací. Fotografie scházela pouze ve 27 případech a bylo tomu tak vždy u článků menších, než je půl strany, důvodem tedy byl pravděpodobně nedostatek místa.

5.3.2 Rozdělení v rámci rubrik

Jak by se dalo předpokládat, většina článků vyšla v periodicích v rámci rubriky Kultura. Právě zde výtvarné umění tematicky zapadá, a je tedy logické, že v rámci novin zde dostává největší prostor. Občas však lze objevit články o českém výtvarném umění i v rubrikách jiných. V Mladé frontě DNES je poměrně velký prostor umění

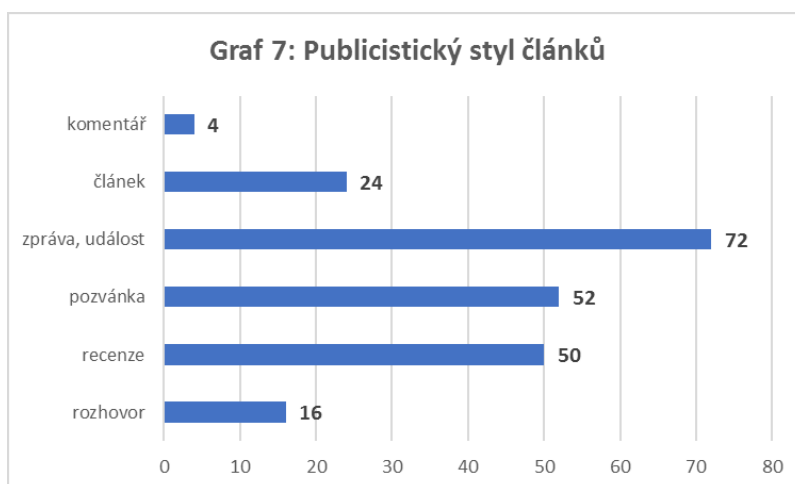
věnován také v rubrice Praha/Střední Čechy, kde se často zkoumají umělecké instituce v některé z pražských čtvrtí nebo zve na výstavy v regionu. Občas se výtvarné umění dostane také do rubriky zpravodajství z domova, v roce 2016 tomu tak nejčastěji bylo s kauzou červených trenýrek umělecké skupiny Ztohoven. Ve 13 případech se pak články objevily ve zkoumaných přílohách deníků. Jen zanedbatelné množství se pak objevuje v dalších rubrikách, jako je například ekonomika, zahraničí nebo právo.

5.3.3 Titulní strana

Výtvarné umění se velmi zřídka dostane na titulní stranu periodika. V roce 2016 tomu ve zkoumaných periodících bylo jen třikrát, zatímco zbylých 215 článků bylo na některé z dalších stran periodika. Na titulku se dostal v Právu článek s titulkem „V Číně Muchovu Slovanskou epopej možná neuvidí“ týkající se neustálých diskuzí o stěhování Slovanské epopeje do Číny, v Mladé frontě DNES to byl článek s názvem „Filla, Kupka, ...Zadlužený magnát prodává poklady“ o majiteli strojírenského podniku Vítkovice Janu Světlíkovi, který rozprodával svou velkou sbírku českého umění, a poslední titulní zpráva „Zabavím vám majetek, hrozí v Česku miliardář“ v Lidových novinách se týkala společnosti Diag Human, která v Rakousku zadržela několik českých uměleckých děl včetně vzácného obrazu Emila Filly s názvem Dvě ženy.

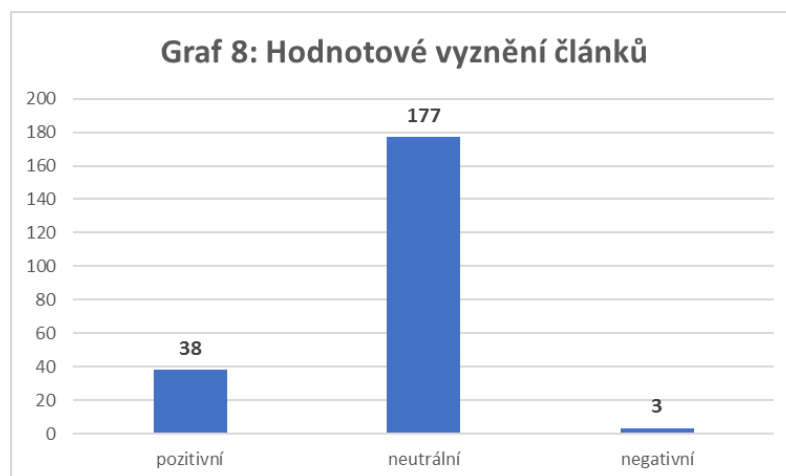
5.3.4 Publicistický styl článků

Z hlediska publicistického stylu je v souvislosti s informováním o výtvarném umění voleno několik forem. Nejčastěji se jedná o zprávu, tedy nějakou souhrnnou informaci o umělci, konání výstavy, o instituci, o konání aukce nebo o novou zprávu související s úmrtím či trestným činem. V 52 případech se jednalo o pozvánku, ať už na výstavu či aukci. Autor zde většinou shrnul základní informace o umělci, místě a času konání a následně připojil nezabarvený popis vystavených děl nebo další související informace. Styl, který se nabízí v souvislosti s výstavami je také recenze. Ty nejčastěji používá Jan Šída v Právu, kdy zhodnotí navštívenou výstavu a velmi často v rámci recenze udělí také závěrečné procentuální ohodnocení. Ve 24 případech se jednalo o článek, nejčastěji šlo o souhrnný článek o životě nějakého autora. Poměrně málo je uveřejněn přímo rozhovor s umělcem nebo teoretikem umění a pouze ve 4 článcích šlo o komentář, tedy názor autora na nějaké dění či událost.

5.3.5 Hodnotové vyznění článků

V rámci obsahové analýzy jsem se pokusila článkům subjektivně přiřadit také hodnotové vyznění a zjistit tak, zda jsou články o výtvarném umění zabarvené spíše pozitivně, neutrálně či negativně. Naprostá většina článků je psána neutrálně, přináší tedy pouze nějaké informace, popisuje stav věcí, ale nijak ho nehodnotí. Ve 38 případech, nejčastěji právě v recenzích Jana Šídy, je hodnotové zabarvení pozitivní a autor recenzované výstavy chválí, doporučuje a hodnotí velmi pozitivně. Pouze ve 3 případech bylo indikováno zabarvení negativní a jednalo se ve všech třech případech o zprávy o umělecké skupině Ztohoven. V těchto článcích byly shrnovány výsledky soudu s umělci a o jejich činu bylo informováno jako o vandalství, resp. na něj nebylo nahlíženo jako na umělecký happening, ale jako na trestný čin.

5.4 Tematická skladba článků

5.4.1 Umělci

Výtvarných umělců je na české scéně velké množství, a je tedy zajímavé pozorovat, o jakých osobách se píše v českých periodících nejvíce. V Tabulce 1 lze vidět prvních 10 nejzmiňovanějších umělců v rámci analyzovaných dat. Celkově bylo zmíněno v článcích 98 různých jmen a v 39 článcích nešlo určit jméno konkrétního autora (tj. článek se netýkal konkrétní osoby nebo bylo zmíněno více jmen zároveň).

Vítězí jednoznačně autoři starší, kteří jsou zavedenými jmény na aukčním trhu. Nejvíce zmiňovaným umělcem byl Alfons Mucha, a to z důvodů dlouhodobě běžící

kauzy ohledně Slovanské epopoje. Díky medializaci tohoto tématu tak mnohdy novináři připomněli i život a další dílo tohoto secesního autora. Ze současných umělců byla nejvíce zmiňovaná skupina Ztohoven a to opět díky kauze s červenými trenýrkami, která jim zajistila prostor v médiích. Zajímavé je 10. místo s umístěním Matyáše Chocholy, laureáta Ceny Jindřicha Chaluppeckého roku 2016. Lze tedy tvrdit, že mladým umělcům v medializaci může velmi pomoci právě získání nějaké ceny udílené v uměleckém prostředí.

Tabulka 1: Nejvíce zmiňovaní umělci

POŘADÍ	UMĚLEC	POČET ZMÍNEK
1.	Alfons Mucha	17
2.	František Kupka	10
3.	Ztohoven	7
4. – 6.	Toyen	5
4. – 6.	Josef Čapek	5
4. – 6.	David Černý	5
7. – 10.	Karel Malich	3
7. – 10.	Emil Filla	3
7. – 10.	Adolf Born	3
7. – 10.	Matyáš Chochola	3

5.4.2 Instituce

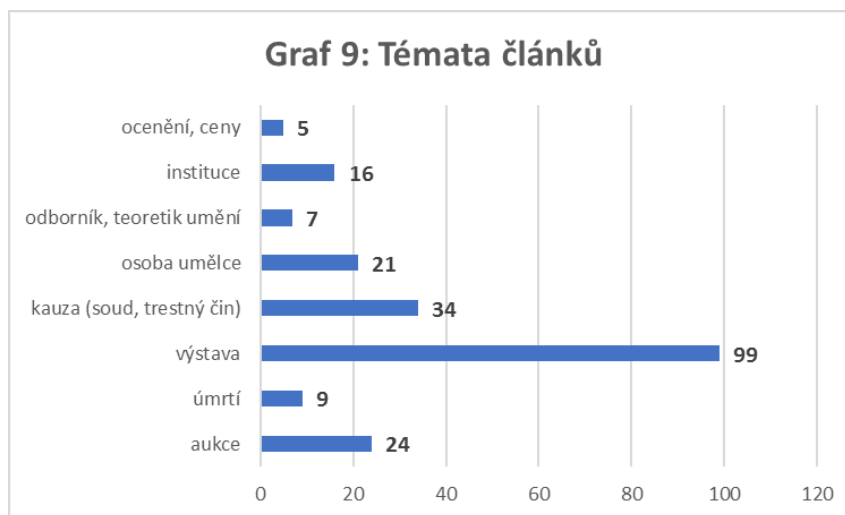
Nejvíce zmiňovanou institucí byla v roce 2016 ve zkoumaných periodických Národní galerie s 30 výskyty. Je tomu tak jednak proto, že se jedná o největší galerii v České republice, a dílem také proto, že byla často zmiňována v souvislosti s případem stěhování Slovanské epopoje, která donedávna sídlila právě v jedné z poboček Národní galerie. Na druhém a třetím místě se umístily dvě pražské soukromé galerie, Museum Kampa a DSC Gallery, jejichž výstavy mají většinou velkou reklamní kampaň, a dostávají tak v médiích prostor. Z mimopražských institucí byla zmiňována Východočeská galerie v Pardubicích a Galerie města Kolína a velmi často kromě galerií dostávají také prostor pražské aukční síně jako Adolf Loos Appartement&Gallery, Arthouse Hejtmánek, European Arts Investments a Dorotheum. V 56 případech pak v článku nebyla zmíněná instituce žádná.

Tabulka 2: Nejvíce zmiňované instituce

POŘADÍ	INSTITUCE	POČET ZMÍNEK
1.	Národní galerie, Praha	30
2.	Museum Kampa, Praha	9
3. – 4.	DSC Gallery, Praha	5
3. – 4.	Adolf Loos Appartement&Gallery	5
5. – 6.	Východočeská galerie, Pardubice	4
5. – 6.	Galerie města Kolína	4
7. – 10.	European Arts Investments, Praha	3
7. – 10.	Arthouse Hejtmánek, Praha	3
7. – 10.	Dorotheum, Praha	3
7. – 10.	DOX, Praha	3
7. – 10.	Galerie kritiků, Praha	3

5.4.3 Téma

Články pojednávající o výtvarném umění mohou reflektovat mnoho témat, analýzou tedy bylo zjištěno, která to jsou nejčastěji. V 99 případech se články tematicky týkaly nějaké výstavy, šlo tedy většinou o recenzi či pozvánku na ni. Druhým nejčastějším tématem byla nějaká aktuální kauza, týkající se již několikrát zmiňované Slovanské epopeje a skupiny Ztohoven, další kauzy roku 2016 se týkaly např.: prodeje kradeného obrazu Toyen, kterou sledovalo hlavně Právo; vývozu Kupkova obrazu mimo ČR a jeho následné označení za památku; výměny názorů mezi řediteli Národní galerie Jiřím Fajtem a Milanem Knížákem atd. Populárním tématem jsou také aukce výtvarného umění, ve výsledcích této analýzy se článků objevilo 24. Mezi 16 článků o institucích pak patřil zejména seriál Lidových novin s názvem Galerie v době svobody od redaktora Jiřího Machalického. Jednalo se o sérii článků pojednávajících o nejzajímavějších galeriích, které vznikly po roce 1989, mapujících galerijní scénu zejména v pražském prostředí. Další témata jsou informace o úmrtí umělců, o udělených oceněních nebo rozhovory či názory teoretiků umění, jak lze pozorovat v Grafu 9.

5.5 Současní novináři věnující se výtvarnému umění

V rámci analyzovaných periodik se analýza zaměřovala také na to, kdo nejčastěji články o výtvarném umění v jednotlivých periodících píše. Nejvíce aktivním žurnalistou byl Jan Šída z Práva, který za rok 2016 napsal o českém výtvarném umění 45 článků. Šída se v Právu věnuje zejména modernímu a současnému umění a nejčastěji píše v rámci kulturní rubriky recenze na jednotlivé výstavy v celé České republice. Druhým nejaktivnějším v Právu byl Peter Kováč, který se specializuje na starší, zejména středověké a renesanční umění, a často píše také o zahraničních osobnostech dějin umění. V rámci zpracovávaných dat Kováč za rok 2016 napsal 13 článků. Mezi další autory v Právu, kteří občas informují i o dění na výtvarné scéně patří Radek Plavecký, Barbora Janáková, Tereza Šimůnková nebo Jiří Příbáň.

V Mladé frontě DNES se umění nejvíce věnuje redaktorka Monika Zavřelová s 9 články. Zavřelová je kulturní redaktorka, která se kromě výtvarného umění specializuje na literaturu, rozhovory a zahraniční kulturní dění. Kromě ní se výtvarnému umění v Mladé frontě DNES věnují např.: Jakub Heller, Tereza Blažková, Martin Bajtler nebo Jan Bohata.

V Lidových novinách je nejaktivnějším v daném tématu Jiří Machalický s 22 články, který se jako historik umění a kurátor dlouhodobě pohybuje v daném prostředí. Dále je aktivní redaktorkou také Judita Matyášová s 10 články, která je kromě novinářiny také spisovatelka a kulturní manažerka a pořádala také několik výstav. Dalšími z Lidových novin, kteří se občas věnují výtvarnému umění, jsou Josef Chuchma, Kamil Nábělek, Pavla Černochová nebo Jiří Peňás.

6. Rozhovory s novináři

V rámci kvalitativního rozšíření kvantitativní analýzy, pro účely hlubšího porozumění tématu, byli osloveni nejméně aktivní novináři věnující se tématu výtvarného umění v českých periodících, kteří byli jmenováni v předchozí kapitole, a bylo jim položeno několik otázek, které byly nastíněny v kapitole o metodice práce.

Každé ze sledovaných periodik má svou vlastní kulturní redakci, v níž je alespoň jeden člověk, který se specializuje na výtvarné umění a věnuje se v periodiku výhradně jemu. V Právu se výtvarnému umění nejvíce věnuje Jan Šída, který je zaměřen na moderní a současné umění, a Peter Kováč, který má na starost staré umění a otázku dějin umění. Oba dva poskytli pro účely této bakalářské práce své odpovědi. V Mladé frontě DNES s rozhovorem souhlasil Martin Bajtler, který je redaktorem regionální přílohy Praha, ve které se pražská výtvarná scéna poměrně často objevuje. V Lidových novinách pak do nedávna výtvarné umění zajišťovali pouze externí redaktori (např.: Jiří Machalický, Judita Matyášová nebo Pavla Černochová), z nichž nikdo z osobních důvodů nebyl ochoten rozhovor poskytnout. Od dubna však do periodika nastoupil nově redaktor Pavel Vokatý, který bude mít na starost právě téma výtvarného umění⁷⁷ a byl ochoten být taktéž součástí práce.

Novináři píšou většinou 2–3 články týdně, často mají již svůj zavedený systém nebo seriál, ve kterém o umění píšou. Příkladem může být Jan Šída a jeho jednotná forma recenzí, které vycházejí v Kultuře 1–2 týdně a vždy mají rozsah zhruba čtvrt strany, jsou doplněny o fotografii a závěrem Šída uděluje procentuální hodnocení dané výstavy. Co se týče seriálů z prostředí výtvarného umění, lze jmenovat již výše zmíněný seriál Jiřího Machalického s názvem Galerie v době svobody, který se v Lidových novinách věnuje galeriím vzniklým po roce 1989. V Právu měl několik seriálů na pokračování Peter Kováč, který v příloze Café vždy zhruba jednou měsíčně vydává celostránkový článek. Jednalo se např.: o seriál o modelkách slavných sochařů a malířů nebo o seriál Skandály v umění. V obou dvou případech se však Kováč věnuje spíše zahraničním mistrům.

Většina redaktorů nějakým způsobem i osobně tíhne k výtvarnému umění, případně má za sebou nějakou studijní či profesní historii zaměřenou na výtvarné umění. Peter Kováč například říká: „*Vystudoval jsem dějiny umění a považuji to*

⁷⁷ Informace poskytl člen kulturní redakce Lidových novin – Marcel Kabát. Praha, 5. 5. 2017.

za nejkrásnější obor na světě. Píši a vydávám knihy o umění 13. století, jsem i specialista na gotiku a renesanci, provozuji o tom internetovou stránku, dělám zájezdy na výstavy. A publikuji i vědecké studie. Takže psát o umění je pro mne radost.“⁷⁸ To potvrzuje i Jan Šída, který předtím, než se stal novinářem, učil filosofii a dějiny umění na SOU služeb v Praze 9. Důvodem, proč je v MF Dnes věnován velký prostor výtvarnému umění v rámci rubriky Praha, může být Martin Bajtler, který uvádí: „O výtvarném umění píši rád jako o oddechovém tématu, které mě samotného zajímá. Jedná se například o zajímavé pozvánky na výstavy, které se v Praze konají.“⁷⁹ Také Pavel Vokatý v Lidových novinách se výtvarnému umění dlouhodobě věnuje. Ačkoliv se nejprve tematicky věnoval spíše divadlu a tanci, v letech 2013–2015 působil jako editor a redaktor přes výtvarné umění v Hospodářských novinách, následně (2015–2017) pracoval jako projektový manažer Art Districtu 7 a redaktor časopisu Prahy 7 Hobuletu a nyní se výtvarnému umění věnuje opět, tentokrát v Lidových novinách.

Z rozhovorů vyplývá, že žurnalisté mají různý přístup k promítání vlastních dojmů a pocitů do psaných článků. Peter Kováč říká: „Samozřejmě člověk má nějaká kritéria, která mu nabízejí především dějiny umění od pravěku po Picassa. Ale osobní pocity se do toho promítnou velmi často. Člověk prostě přijde na výstavu a řekne si, co by si z toho asi vzal domů pro sebe.“⁸⁰ Zdrženlivější je například Pavel Vokatý: „Nenazval bych to vlastními pocity, ale spíš zdravým odstupem a kritickým pohledem. Při psaní recenzí se člověk subjektivnímu pohledu nevyhne, ale snažím se především hodnotit dílo, a ne osobu umělce. Tyto věci by měly podle mě zůstat oddělené.“⁸¹

Osobní vkus novináře se pak promítá také do výběru témat, se kterými většinou novinář přichází za editorem. Peter Kováč říká „Teď už si sám vybírám, jaké výstavy budu recenzovat, a hodně to ovlivňuje můj osobní vkus.“⁸² Také Jan Šída říká: „S tématy přicházím výhradně já. Samozřejmě stane se, že šéf řekne, že tohle je to, co máme udělat, a s tím nemám problém, ale většinou si vybírám já sám.“⁸³ Souhlasí také výpověď Pavla Vokatého: „Témata vybírám spolu s našimi externisty. Dohromady se domluvíme, co kdo chceme, který měsíc napsat, a to pak předložím vedoucí rubriky.

⁷⁸ Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

⁷⁹ Interview s Martinem Bajtlerem, novinářem MF Dnes. Praha, 2. 5. 2017.

⁸⁰ Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

⁸¹ Interview s Pavlem Vokatým, novinářem Lidových novin. Praha, 9. 5. 2017.

⁸² Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

⁸³ Interview s Janem Šídou, novinářem Práva. Praha, 21.4.2017.

*Jde zhruba o osmdesát procent textů. Se zbytkem přijdou kolegové, šéfové nebo mi přistanou v poště. Témata tedy mohu ovlivňovat v téměř sto procentech případů.*⁸⁴

Zajímavé je téma hodnotového vyznění článků. Z kvantitativní analýzy vychází, že většina článků informuje o výtvarném umění neutrálně nebo pozitivně. Kritika umění však dlouhodobě k žurnalistice patřila, je tedy otázkou, proč se jí dnešní novináři již příliš nevěnují. Peter Kováč říká: *„Speciálně umělecká kritika není nic závidění hodného. Prakticky mezi výtvarníky nemůžete mít přátele, protože pak se změníte chtě nechtě na jejich reklamního agenta a těch je dnes v novinách víc než opravdových kritiků. Občas se mi stalo, že jsem se s někým dobře znal, ale pak se mi nelíbila jeho výstava, napsal jsem o tom (s citem), ale kritiku nikdo nepřijímá. Berou to jako osobní útok.*⁸⁵ Od kritiky výstav se odvrací také Jan Šída, který od roku 2017 již nepíše recenze výstav s procentuálním hodnocením, ale pouze popisné glosy o výstavách. *„Já strašně nerad hodnotím, mě to iritovalo, i když jsem byl učitel, tak dávat známky. Umění by se nemělo hodnotit a už vůbec ne čísly, to je zavádějící.*⁸⁶ Říká dokonce, že než aby napsal negativní recenzi, raději o výstavě nenapíše vůbec. S tím souhlasí i Martin Bajtler, který se hodnocení vyhýbá také proto, že má pocit, že není k hodnocení dostatečně kvalifikovaný. *„Vlastní pocity v článku téměř nezmiňuji. Pokud ano, tak jde spíše o nějaký reportážní prvek, ne hodnotící stanovisko. K osobám umělců nebo ke konkrétním výstavám nechám spíše promluvit odborníky.*⁸⁷

Kvalitativní analýza pak nabízí také otázku, proč nevycházejí častěji například rozhovory s umělci. *„Rozhovory s výtvarníky moc nedělám. Je to totiž problém. Oni umí malovat, ale moc toho nenapovídají. Takže je vždy problém z nich dostat nějakou zajímavou myšlenku. Myslím, že to je dáno tím oborem. Oni jsou většinou v ateliéru sami a perou se s tím a těžko vám sdělí, co se jim vlastně děje v hlavě.*⁸⁸

Jedna z otázek se týkala také spokojenosti novinářů s tím, nakolik se jejich periodikum výtvarnému umění věnuje. Například Martin Bajtler říká: *„Myslím si, že zásadní témata z oblasti výtvarného umění dokáže MF DNES dostatečně pokrýt, a to i přes to, že jde o zpravodajský deník, který píše o širokém okruhu témat.*⁸⁹ Spokojen je i Pavel Vokatý z Lidových novin: *„Vzhledem k tomu, že se musíme rovnoměrně věnovat všem uměleckým oborům jako je film, hudba, divadlo a podobně, je výtvarné umění*

⁸⁴ Interview s Pavlem Vokatým, novinářem Lidových novin. Praha, 9. 5. 2017.

⁸⁵ Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

⁸⁶ Interview s Janem Šidou, novinářem Práva. Praha, 21. 4. 2017.

⁸⁷ Interview s Martinem Bajtlerem, novinářem MF Dnes. Praha, 2. 5. 2017.

⁸⁸ Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

*zastoupeno dostatečně. Velký prostor je mu věnovaný také v příloze Orientace. Spíš neustále bojujeme s nedostatkem místa v papírových novinách kvůli nasmlouvané inzerci, která nám "ukrajuje" místo. Pokud se člověk o výtvarné umění zajímá hlouběji, má k dispozici řadu specializaovaných periodik. Takže si myslím, že prostoru je dostatek.*⁹⁰ Redaktoři Práva jsou o něco méně spokojeni. Výtku k pokrytí témat měl Jan Šída, který by se rád věnoval více také mimopražským výstavám. *„Můj cíl je, a je zatím nenaplněný, aby byl článek za jednu výstavu z každého kraje, protože ty noviny nevycházejí jenom v Praze.*⁹¹ Peter Kováč má dojem, že se Právo málo věnuje staršímu umění. *„Speciálně kulturní rubrika v Právu se přehnaně věnuje popu na úkor ostatních oborů. Ale pokud považuji něco ze svého oboru za důležité, tak není problém to tam prosadit. Určitě by mělo být to naše psaní v rubrice kulturně pestřejší, což není.*⁹²

⁸⁹ Interview s Martinem Bajtlerem, novinářem MF Dnes. Praha, 2. 5. 2017.

⁹⁰ Interview s Pavlem Vokatým, novinářem Lidových novin. Praha, 9. 5. 2017.

⁹¹ Interview s Janem Šídou, novinářem Práva. Praha, 21. 4. 2017.

⁹² Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

7. Interpretace výsledků

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo zmapovat mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku, k čemuž byla zvolena 3 periodika a to Právo, Mladá fronta DNES a Lidové noviny. Celkem vyhovovalo zkoumanému tématu 219 článků. O českém výtvarném umění se píše téměř výhradně v sekci Kultura, kam samozřejmě tematicky zapadá, překvapením však může být velmi malý počet článků v přílohách novin, které se povětšinou věnují odlehčenějším tématům a tématům kulturním, a výtvarné umění by tedy do jejich agendy poměrně dobře zapadalo. Časové rozložení je taktéž překvapivé, očekávat by se dal větší výskyt článků v pátečním či víkendovém vydání, ale jejich časové rozprostření je v průběhu týdne zcela vyrovnané. Stejně je tomu tak i z pohledu měsíců vydání.

Rozsah článků byl analýzou vyhodnocen jako spíše kratší, převážně půl strany formátu a méně, což odpovídá nejpoužívanějším novinářským útvarům: recenzím nebo pozvánkám na výstavy. Překvapující je však velmi malý počet delších rozhovorů nebo článků mapujících celoživotní dílo nějakého autora, což částečně může osvětlovat reakce novinářů na útrapy při vedení rozhovorů s umělci. Velmi vysoké je pak číslo článků, které vycházejí s fotografií, která je zvláště u výtvarného umění pro představivost čtenáře důležitá, a má tedy rozhodně u článku své místo.

Zajímavou částí je pro mě vyhodnocení hodnotového vyznění článků. Je otázkou, proč se v dnešní době stále více upouští od kritiky výstav, která však vždy v historii k žurnalistice patřila. Částečně má taková kritika samozřejmě místo v odborných periodících, ale dle mého názoru by bylo vhodné mít také v kulturní redakci klasických periodik osobu kritika umění, který se nebude bát nahlédnout na výstavy z více stran a případně vyjádřit svůj negativní názor. To samé souvisí také s pozitivním zabarvením, jelikož dle mého názoru je pro čtenáře přínosnější číst pocitově zabarvenou recenzi, která může poskytnout jeden z možných pohledů na umělecké dílo, než se věnovat neutrálním článkům, které podávají pouze základní informace.

Co se týče tematického zaměření, není příliš překvapivý výsledek týkající se institucí a umělců. Dalo se očekávat, že největší prostor je věnován právě Národní galerii. Mezi nejzmiňovanějšími umělci převládají spíše starší zavedená jména a velmi malý prostor je věnován současným a mladým umělcům. To jde však ruku v ruce se zájmem o výstavy ve velkých institucích, kde vystavují spíše zavedení umělci, a také se zájmem o téma aukcí, jejichž hlavní aukční tipy bývají zaměřeny právě na umělce

19. a 20. století. Prostor pro mladé umělce je pak v médiích vymezen zejména v souvislosti s udělovanými cenami, bohužel však jen ve velmi omezeném množství.

Z hlediska porovnání mezi jednotlivými periodiky se přístupy jednotlivých médií příliš neliší. Nejvíce a nejrozsáhleji o českém výtvarném umění informuje deník Právo, nejméně se mu pak věnuje Mladá fronta DNES. Rozsahově a tematicky se však přístup všech periodik shoduje a většinou mezi sebou přebírají i stejné kauzy a události, které sledují. Je zajímavé, že kauzy související s politikou či mezinárodními vztahy (např.: Slovanská epopěj nebo akce skupiny Ztohoven) jsou pro média velmi zajímavá a dostávají velký prostor. Mnoho jiných významných událostí řešených odbornou scénou, které byly specifikovány v teoretické části (např.: konec periodika Ateliér), nemělo v českých periodicích ani jednu zmínku.

Položíme-li si tedy znovu výzkumné otázky a na ně navázané hypotézy, z výsledků práce lze všechny tři hypotézy potvrdit. Zkoumaná periodika informují o výtvarném umění podobně často a jejich přístup se příliš neliší. Nejčastěji se v souvislosti s českým výtvarným uměním v denících informuje opravdu o probíhajících výstavách a aukcích, dalšími tématy jsou pak často také kauzy, které jednotlivá periodika dlouhodobě sledují. Poslední hypotéza, která předjímá, že největší prostor je věnován umělcům 19. a 20. století, je taktéž pravdivá. Největší prostor dostávají historicky ověřená jména velikánů českého umění a v menší míře je pak prostor věnován současným mladým umělcům, jejichž jméno ještě není na uměleckém trhu tolik známé.

Závěr

Bakalářská práce s názvem „Mediální obraz českého výtvarného umění v denním tisku“ se zabývala mediálním obrazem výtvarného umění v denících Právo, Mladá fronta DNES a Lidové noviny za rok 2016. Pomocí kvantitativní analýzy bylo nahlédnuto na tvorbu mediálního obsahu a bylo analyzováno, o jakých osobách, institucích a tématech se nejvíce psalo, jakým způsobem a formou. Následně bylo zkoumáno, kteří novináři se výtvarnému umění v periodických nejčastěji věnují a několika z nich byly položeny otázky vycházející z výsledků analýzy. Na jejich základě byl blíže specifikován proces tvorby jednotlivých obsahů, a bylo tak čtenáři umožněno proniknout do tématu hlouběji z pohledu několika osob, kteří se na tvorbě mediálních obsahů podílejí.

Z analýzy vychází, že všechna zkoumaná periodika přistupují k tématu výtvarného umění podobným způsobem, nejvíce se mu v roce 2016 věnoval deník Právo a nejméně pak Mladá fronta DNES. Rozsahově se jednalo vždy spíše o kratší články, které vycházely v průběhu týdnů a měsíců vždy s relativně stejnou frekvencí. Většina článků vychází v rámci kulturní rubriky, často je také výtvarnému umění věnována pozornost v rámci zpravodajských rubrik v souvislosti s nějakou kauzou či událostí, kterou deník sleduje. Nejvíce prostoru je v rámci institucí věnován Národní galerii, což odpovídá její velikosti v rámci České republiky. Z osobností umělců se nejvíce pozornosti soustředí na starší autory 19. a 20. století, kteří se často objevují v aukcích či sbírkách galerií a jsou historicky vnímáni jako kvalitní a hodnotní autoři. Mladší autoři bývají zmiňováni v souvislosti s udělováním cen, anebo pokud se jejich umělecká aktivita nějak týká politického prostředí státu nebo je-li jejich dílo nějakým způsobem kontroverzní či se střetává se zákonem. Mediální obraz ve velké míře také ovlivňují osoby žurnalistů, kteří o tématu píšou. Velmi často jsou to totiž právě oni, kdo rozhoduje o tématech, která budou na stránkách novin, a často promítají do těchto témat svůj osobní vkus a záliby. Hodnotové vyznění článků je převážně neutrální, stále více žurnalisté upouštějí od psaní kritiky či hodnocení výstav, ať už pozitivně či negativně.

Na veškeré otázky stanovené na počátku práce se tedy díky analýze podařilo odpovědět a hypotézy stanovené na začátku práce byly potvrzeny.

Summary

The bachelor thesis entitled "The Media Image of Czech Fine Arts in Daily Newspapers" engaged with the media image of fine art in the periodicals *Právo*, *Mladá fronta DNES* and *Lidové noviny* in 2016. By quantitative and subsequently complementary qualitative analysis was analysed about what people, institutions and themes was informed mostly and in what way and what form and who were the journalists that were mostly interested in fine art in periodicals. During the interviews in the qualitative part, these journalists were asked several questions and based on them the process of creating individual contents and the intentions of individual journalists was specified.

The analysis reveals that all three periodicals studied approach the subject of art in a similar way, most of which was devoted to *Právo* in 2016 and least to *Mladá fronta DNES*. The range was always shorter articles, which were produced during days and weeks in relatively same frequency. Most of the articles are published in the context of a cultural section, and often it is also a matter of visual arts devoted to the news in connection with a case or event. Most articles focus on Prague and Prague based institutions, the National Gallery being the first one, which corresponds to its size within the Czech Republic. Among the artists' personalities, the most attention is focused on the dreaded authors of the 19th and 20th centuries, who often appear in auctions or collections of galleries and are historically perceived as good and valuable authors. Younger authors are mentioned in connection with awarding, or if their artistic activity somehow affects the political environment of the state, or if their work is in some way controversial or conflicts with the law. The media image also greatly affects journalists who write about the subject. Very often they are the ones who decide on topics that will be on the pages of newspapers and often reflect their personal tastes and hobbies on these themes. The value of articles is most often neutral, more and more journalists are dropping from writing criticism or evaluating exhibitions, but restrict themselves to an auspicious account of facts.

All the questions set at the beginning of the work were answered by the analysis and in the practical part of the thesis or in the annexes it is possible to see in detail how the media image of the art is created in the Czech daily newspapers.

Zdroje

Použitá knižní literatura:

BABOROVSKÁ, Sandra a Karel SRP. *Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti*. Vyd. 1. Praha: GHMP a Arbor Vitae, 2009. 219 s. ISBN 978-80-7010-615-0.

BARTLOVÁ, Milena a kol. *Dějiny umění v české společnosti: otázky, problémy, výzvy (Příspěvky přednesené na Prvním sjezdu českých historiků umění)*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2004. 273 s. ISBN 80-7203-624-6.

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8.

BENDA, Josef. *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 273 s. ISBN 978-80-246-1387-1.

BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno: Barrister-Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Vyd. 4. Praha: Karolinum, 2011. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie. ISBN 978-80-7419-161-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORÁČEK, Radek. *Umění bez revolucí? Proměny soudobého výtvarného umění*. Vyd. 1. Brno: Barrister&Principal, 2015. 279 s. ISBN 978-80-7485-066-0.

CHALUPECKÝ, Jindřich. *Nové umění v Čechách*. Vyd. 1. Praha: H+H, 1994. 173 s. ISBN 80-85787-81-4.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. 300 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

MORGANOVÁ, Pavlína. *České výtvarné umění v období transformace. Vztahy umění a „angažovanosti“*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny 9*. Praha: AVU, 2010. 95 s. ISSN 1802-8917.

PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893–1993*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 1993. 143 s. ISBN 80-7106-056-9.

PLATOVSKÁ, Marie, ŠVÁCHA, Rostislav. *Dějiny českého výtvarného umění (VI/2)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. 1140 s. ISBN 978-80-200-1488-8.

Po sametu: Současné české umění s přesahy do minulosti. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2009. 221 s. ISBN 978-80-7010-615-0.

SCHULZ, Winfried a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

ŠEVČÍK, Jiří a kol. *České umění 1980-2010: Texty a dokumenty.* Vyd. 1. Praha: AVU, 2011. 980 s. ISBN 978-80-87108-27-7.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 296 s. ISBN 978-80-7376-683-4.

VERNER, Pavel. *Vývojové trendy v českých médiích po roce 1989.* Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7452-007-5.

Použití diplomové práce:

KLUSÁKOVÁ, Magda. *Jaký je hodnotový svět českých médií?: Proměna a zastoupení vybraných hodnot v českých celostátních denících v letech 1988 - 2008.* Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

Internetové zdroje:

Agrofert Andreje Babiše koupil vydavatele MF DNES a Lidových novin. 26.6.2013. [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <http://ekonomika.idnes.cz/babis-koupil-vydavatelstvi-mafra-dqb-/ekonomika.aspx?c=A130626_160851_ekonomika_fih>.

ART IS HERE. Moravská galerie [oficiální web instituce]. [citováno dne 14-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vystavy-a-program/aktualni-vystavy/2015/art-is-here.aspx>>.

Artplus.cz [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <www.artplus.cz>.

Bulletin MG. [online]. [citováno dne 6-5-2017]. Dostupné z www: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/o-galerii/bulletin-mg.aspx>>.

CIBULKOVÁ, Alžběta. *Sutě vzpomínek v Karlin Studios.* Artalk.cz [internetový magazín]. 9.2.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://artalk.cz/2016/02/09/sute-vzpominek-v-karlin-studios/>>.

Cena kritiky za mladou malbu. Galerie kritiků. [oficiální web instituce]. [citováno dne 12-4-2017]. Dostupné z www: <<http://www.galeriekritiku.cz/czclnk/cena-kritiky/>>.

Časopis Ateliér po 28 letech končí. Mediahub [internetový magazín]. 30.12.2015 [citováno dne 11-3-2017]. Dostupné z www: <<http://mediahub.cz/media/572608-casopis-atelier-po-28-letech-konci>>.

Čtenost: Deníky potvrdily své pozice, vede Blesk. Mediaguru. 9. 2. 2017 [citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <<https://www.mediaguru.cz/2017/02/data-ctenosti-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/>>.

Databáze aukčních výsledků Artplus.cz [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/aukce/>>.

Deník.cz [online]. [citováno dne 17-4-2017]. Dostupné z www: <<http://www.denik.cz/>>.

Hospodářské noviny [online]. [citováno dne 17-4-2017]. Dostupné z www: <<http://www.ihned.cz/>>.

J&T Art Index. J&T Banka. [oficiální web instituce]. [citováno dne 13-4-2017]. Dostupné z www: <<https://www.jtbank.cz/o-bance/jt-banka-art-index/>>.

J&T Bank Art Index 2016. [citováno dne 13-4-2017]. Dostupné z www: <https://www.jtbank.cz/file/28973/art_index_2016_v3_nahled.pdf/>.

Kronika – úmrtí. Grapheion.cz [Internetové noviny o umění]. [citováno dne 5-5-2017]. Dostupné z www: <<http://www.grapheion.cz/index.php?akce=clanky&tema=40>>.

KUBIŠTOVÁ, Pavla. Jen přestupek, řekl soud o trenýrkách nad Hradem. Chudáci, reagoval Ovčáček. iDnes.cz [zpravodajský portál]. 24.8.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <http://zpravy.idnes.cz/soud-rozhoduje-o-vine-a-trestu-pro-ztohoven-za-trenyrky-na-hrade-pxw-/domaci.aspx?c=A160824_095032_domaci_pku>.

Laureátem Ceny Jindřicha Chalupického 2016 je Matyáš Chochola. Artalk.cz [internetový magazín]. 22.11.2016 [citováno dne 20-3-2017]. Dostupné z www: <<http://artalk.cz/2016/11/22/laureatem-ceny-jindricha-chalupeckeho-2016-je-matyas-chochola/>>.

Lidové noviny [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <www.lidovenoviny.cz>.

Metrika Artplus.cz [online]. [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.artplus.cz/cs/metrika/>>.

Mladá fronta DNES [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <www.mfdnes.cz>.

Muchova Slovanská epopej zamíří na asijské turné v únoru. Do Prahy se vrátí až za rok a půl. Aktuálně.cz [zpravodajský portál]. 26.9.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muchova-slovanska-epopej-zamiri-na-jare-na-sve-asijske-turne/r~254ee1e883f111e6bc7c0025900fea04/?redirected=1489593818>>.

Národní galerie v Praze. [oficiální web instituce]. [citováno dne 13-3-2017].
Dostupné z www: <www.ngprague.cz>.

Osobností roku 2016 se stala Anna Hulačová. Artalk.cz [internetový magazín].
25.1.2017 [citováno dne 20-3-2017]. Dostupné z www:
<<http://artalk.cz/2017/01/25/umelkyni-roku-2016-se-stala-anna-hulacova/>>.

Porybný odstoupil z představenstva Borgisu. Mediaguru. 22. 1. 2014 [citováno dne
1.3.2017]. Dostupné z www: <<https://www.mediaguru.cz/2014/01/porybny-odstoupil-po-23-letech-z-predstavenstva-borgisu/>>.

Právo [online]. [citováno dne 17-3-2017]. Dostupné z www: <www.pravo.cz>.

Ředitel Seznamu Zima je v dorozčí radě Borgisu. Mediaguru. 26. 3. 2014
[citováno dne 1.3.2017]. Dostupné z www: <<https://www.mediaguru.cz/2014/03/reditel-seznamu-zima-je-v-dozorci-rade-borgisu/>>.

SKŘIVÁNEK, Jan. *Nejdražší obraz českých aukcí.* Art+ [internetový magazín].
15.12.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www:
<<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/nejdrazsi-obraz-ceskych-aukci>>.

SKŘIVÁNEK, Jan. *Nejdražší obrazy rekordního roku.* Art+ [internetový magazín].
30.12.2016 [citováno dne 15-3-2017]. Dostupné z www:
<<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/nejdrazsi-obrazy-rekordniho-roku>>.

SKŘIVÁNEK, Jan. *Top 10 Merta: Nejdražší obrazy Jana Mertý.* Artplus.cz
[internetový magazín]. 12.1.2017 [citováno dne 1-3-2017]. Dostupné z www:
<<http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/top-10-merta>>.

Téměř po třiceti letech končí časopis o umění Ateliér, sociální sítě ho nenahradí.
iHned.cz [zpravodajský portál]. 30. 12. 2015 [citováno dne 17-3-2017].
Dostupné z www: <<http://art.ihned.cz/c1-65037460-casopis-atelier>>.

TZ Aukce 20. listopadu 2016. Europeanarts.cz [web aukční síně]. 20.11.2016 [citováno
dne 9-3-2017]. Dostupné z www: <<http://www.europeanarts.cz/tiskova-zprava-listopad-2016.php?lang=en>>.

Umění [online]. [citováno dne 6-5-2017].
Dostupné z www: <<http://www.umeni-art.cz>>.

Umělec má cenu. [oficiální web]. [citováno dne 13-4-2017].
Dostupné z www: <<https://www.laureat.cz/>>.

*Úspěšný rok na trhu s uměním: Za kvalitní díla Kupky, Kokoschky či Šímy sběratelé
hodně utráceli.* iHned.cz [zpravodajský portál]. 21.2.2017 [citováno dne 2-4-2017].
Dostupné z www: <<http://art.ihned.cz/c1-65632560-trh-s-umenim-rocenka-artplus>>.

WIRNITZER, Jan. *Ztohoven na místo Zemanovy vlajky vyvěsili trenky. Fašizace, uveď
Hrad.* iDnes.cz [zpravodajský portál]. 20.9.2015 [citováno dne 15-3-2017].

Dostupné z www: <http://zpravy.idnes.cz/rude-trenky-vlajka-na-hrade-dd4-/domaci.aspx?c=A150920_081042_zahranicni_jw>.

Další zdroje:

Interview s Martinem Bajtlerem, novinářem MF Dnes. Praha, 2. 5. 2017.

Emailová komunikace s Marcelem Kabátem, novinářem Lidových novin. Praha, 5. 5. 2017.

Interview s Peterem Kováčem, novinářem Práva. Praha, 18. 4. 2017.

Interview s Janem Šídou, novinářem Práva. Praha, 21. 4. 2017.

Interview s Pavlem Vokatým, novinářem Lidových novin. Praha, 9. 5. 2017.

Seznam příloh

Příloha 1: Kódovací kniha, kódovací arch a statistické zpracování četností (soubor Excel, na přiloženém CD)